

SZAKDOLGOZAT

NÉV: Kumli-Györök Zsuzsanna
szak: Gyógypedagógia

Képzési hely: MATE Kaposvári Campus
2023



Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Gyógypedagógia Szak

**OLVASÓVÁ NEVELÉS MÓDSZEREI KÜLÖNBÖZŐ
SZÍNTEREKEN**

Belső konzulens: Demeter Gáborné PHD
adjunktus

Készítette: Kumli-Györök Zsuzsanna
FBOWAS
levelező tagozat

Intézet/Tanszék: Neveléstudományi Intézet
Gyógypedagógiai Tanszék

**Képzési hely: MATE Kaposvári Campus
2023**

Tartalomjegyzék

I.) Bevezetés	4
II.) Az olvasóvá nevelés folyamata, módszerei.....	5
II.1.) A család szerepe az olvasóvá nevelés folyamatában.....	5
II.1.1.) A mesék szerepe a gyerekek életében.....	7
II.1.2.) Egyéb, lehetséges szülői módszerek az olvasóvá nevelés elősegítésében	10
II.2.) A pedagógiai módszerek az olvasóvá nevelés segítésében	14
II.3.) Könyvtárak szerepe az olvasóvá nevelésben.....	18
III.) Vizsgálati anyag és módszerek	21
III.1.) Kérdőív elemzés.....	21
III.2.) Interjúk	28
III.2.1.) Interjú: T.A.	28
III.2.2.) Interjú: G.F.	30
III.2.3.) Interjú: T. Zs.	32
III.2.4.) Interjú: K. B.....	34
III.2.5.) Interjú: P. G.	35
III.2.6.) Interjú: G. J.	37
III.2.7.) Interjúk összegzése	38
IV.) Összefoglalás	40
V.) Felhasznált irodalom	42
VI.) Melléklet.....	43
VII.) Függelék - Nyilatkozatok	49

I.) Bevezetés

Az olvasás mindig is egy nagyon fontos dolog volt az életemben. Elgondolkodtam rajta, hogy honnan származhat ez a szenvedélyem az olvasás iránt, és rá kellett jönnöm, hogy alapvetően a szüleimtől ered ez az egész folyamat.

A legelső impulzusokat a gyerekkori mese olvasással szerezhettem, mert a szüleim minden este mesével búcsúztak tőlem és a húgomtól, az esti elalvásunk szerves része volt. Édesanyám többnyire klasszikus mesekönyvekből mesélt számunkra, például Grimm testvérek meséi, Andersen történetek vagy magyar népmeséket olvasott. Elmondása alapján, számtalanszor előfordult, hogy igyekezett volna egy kicsit rövidebbre fogni a meseidőt, de mi a húgommal közbe szoltunk, „Hogy ez nem így van!” és megvártuk, amíg szó szerint felolvasta számunkra a kedvenc történeteinket.

Édesapám viszont mesekönyvek helyett a fantáziájával kápráztatott el bennünket. Kitálált történeteket mesélt a zöld disznóról, akivel kalandosabbnál kalandosabb dolgok történtek a kerek erdőben. Persze később kiderült számunkra is, hogy a kerek erdő Lázár Ervintől származik, a zöld disznó kalandjai pedig igazából édesapánk vadász történetei voltak mesebeli kiszínezéssel.

Ezekből az emlékekből látszik, hogy számomra és a családom számára is nagyon fontos a mese és az olvasás, melynek szeretetét egészen kicsi korban belénk plántálták. Ezekkel a klasszikus, néha pedig egészen képtelen történetekkel a szüleink az olvasás irányába tereltek bennünket egészen kicsi korunktól fogva. Ahogy elkezdtük az iskolát és megtanultunk olvasni, rengeteg időt töltöttek a szüleink (főleg édesanyánk) az olvasásunk gyakorlásával. Ennek a folyamatnak az erősítéseként rengeteg gyerek- és ifjúsági könyvet kaptunk (a már meglévő könyveink mellé), melyeket az érdeklődési körünknek megfelelően választották ki a szüleink.

Felnőttként elmondhatom, hogy ezen hatások megléte igen fontos szerepet játszott abban, hogy az olvasás legyen az első számú hobbim.

Dolgozatomban a következő kérdésekre keresem a választ:

- Milyen hatással van a gyermekekre a mese olvasás illetve a mesélés olvasóvá nevelési szempontból? Fontos szereppel bír a gyermekek életére a mese?
- A mese olvasás (mind hallgató, mind olvasó szerepben) befolyásolja a gyermek személyiségfejlődését?
- Fejlesztéssel, foglalkozással, játékkal a gyermeket az olvasás felé lehet terelni?
- A nyelvi hátrányok leküzdhetőek olvasással (szókincs hiányosságai)?

- Csak a szülő feladata az olvasóvá nevelés, vagy más színtereknek is fontos szerepe van ebben a folyamatban?
- Elegendő csak a mesékkel foglalkozni, vagy az ifjúsági irodalmi bevonás is fontos?
- Ezenfelül változhat-e egy felnőtt ember olvasási szokása, ha gyermekként nem kapta meg a megfelelő alapokat?

II.) Az olvasóvá nevelés folyamata, módszerei

A gyermekek olvasás felé terelése egészen kicsi korban elkezdődik, melyért elsősorban a család a felelős. Az a gyermek, aki kicsi korától fogva kapcsolatba kerül a könyvekkel a későbbi élete folyamán is szívesebben vesz majd a kezébe könyvet, mint az, aki csak az iskolában, tanulási környezetben találkozott vele először.

A szakemberek közösen úgy vélik, hogy egy hármas egységnek a fontos pillére a család, mely segít, hogy a gyermekből olvasó felnőtt váljon. *„Az olvasás technikájának, szeretetének, élvezetének átadása közös feladata az iskolának, a szülőnek, könyvtárosnak.”*¹

A következőkben eme hármas egység tagjait vizsgálom meg külön-külön, mégis egy-egy rendszerként. Milyen lehetőségek és módszerek lehetségesek, és milyen hibák jelennek meg bizonyos pillérek esetében, mely befolyásolja a gyermekeket egy későbbi olvasó felnőtté válás folyamatában.

II.1.) A család szerepe az olvasóvá nevelés folyamatában

A család, legfőképpen a szülők szerepe az egyik legfontosabb az olvasóvá nevelés folyamatában. Mint, ahogy minden más tevékenységgel kapcsolatban is, a szülők meghatározóan befolyásolhatják szokásaikkal a gyermekeiket.

Meghatározó, hogy milyen viselkedési formát lát és tapasztal a gyermek a szüleitől a könyvekkel kapcsolatban. Ha a gyerek azt tapasztalja, hogy a szülei nem vesznek a kezükbe könyvet, és nincs otthon könyvük, ellenben a digitális eszközökkel (mobiltelefon, televízió) foglalkoznak, akkor számára ez a viselkedési forma válik általánossá, megszokottá, és maga sem fog érdeklődni az írott szövegek iránt.

Boldizsár Ildikó, mesekutató és író, írásában azt fogalmazza meg, hogy: *„(...) az olvasóvá nevelés nem az iskolában kezdődik. De még csak nem is az óvodában.”*² Ebben a tanul-

¹ Gombos Péter (szerk): Kié az olvasás? – Pompor Zoltán: Közös szenvedélyünk az olvasás c. tanulmánya. Bp.: Magyar Olvasástársaság, 2014. p. 9.

mányában felhívja a figyelmet, hogy maga a szülő az első számú befolyásoló tényező ebben a folyamatban. Véleménye szerint elsősorban nem csak példamutatással lehetséges terelni a gyerekeket, bár az is rettentően fontos, hanem azzal, hogy mesét mesélnek a szülők.

A mese hallgatásnak több szempontból is kedvező hatása van a gyermekek fejlődésére. Elsősorban az a pici gyerkőc, aki sokszor hallgat mesélést a családban, könnyebben megtanul koncentrálni és figyelemmel követni a történetben zajló eseményeket. Ennek a koncentrációnak a kora iskolás éveiben (és a későbbi tanulmányai során) is hasznát veszi, hiszen az olvasásnál és a szövegértésnél is alapkövetelmény a figyelem.

A másik fontos fejlesztési területe a mesélésnek a fantázia; „(...) *mesehallgatás közben folyamatosan működik a gyermek fantáziája: látja, elképzei mindazt, amit hall. A későbbiekben a fantázia működése nélkül az olvasás sem öröm lesz, hanem gyötrelme.*”³

Továbbá a mesehallgatás során észrevétlenül fejlődik a gyerekek szókinccse, amely szintén elengedhetetlen a későbbi szövegértési és olvasási feladatoknál. De ez teljesen logikus is, hiszen ha akad a mesében egy-egy olyan szó mellyel nem találkozott még a kisgyerek, a szüleinek lehetősége van azt elmagyarázni, így beépítve azt a gyermek szókincsébe.

Tehát, ha a szülők a gyermekük kiskorától fogva (akár már magzati korban elkezdve) beleépítik a mindennapokba a mesélést, akkor már hatalmas lépést tettek az irányba, hogy a gyermekükből a későbbiekben olvasó ember válhasson. De Boldizsár Ildikó saját gyermekeivel szerzett tapasztalataival arra hívja fel a figyelmet, hogy a gyermek alapszemélyisége is nagyban befolyásolja azt, hogy olvasó lesz-e. Két nagyobb gyermeke hasonló alapokat kapott gyermekkorukban, és még a legidősebb gyermeke olvasó kamasszá vált, addig a középső gyermeke egészen más érdeklődési körben találta meg önmagát (testmozgás, kirándulás), és keveset olvasott. Viszont, ahogy haladt előre az életkorában, úgy fordult vissza a könyvek felé. Megtalálta a számára, és érdeklődési körének megfelelő könyveket, és újra olvasni kezdett. Tapasztalata alapján a következő megállapítást tette: „(...) *ha valóban sokat meséltünk neki élete első négy-öt évében, a hatás nem marad el: előbb-utóbb azt fogjuk látni, hogy az olvasás kedvelt időtöltési szokásává vált. Ne keseredjünk el, ha erre olykor tíz-tizenkét évet is várni kell.*”⁴

² Fenyő D. György (szerk.): Kiből lesz az olvasó? – Boldizsár Ildikó: A foci és a hétfejű sárkány c. írás. Bp.: Animus, 2006. p. 20.

³ Fenyő D. György (szerk.): Kiből lesz az olvasó? – Boldizsár Ildikó: A foci és a hétfejű sárkány c. írás. Bp.: Animus, 2006. p. 21.

⁴ Fenyő D. György (szerk.): Kiből lesz az olvasó? – Boldizsár Ildikó: A foci és a hétfejű sárkány c. írás. Bp.: Animus, 2006. p. 25.

Viszont sajnós a szülők egy része hibásan feltételezi azt, hogy az olvasás tanítása és egyben megszerettetése egyértelműen intézményi, pedagógiai feladat. Nem veszik figyelembe, hogy ahhoz hogy a gyermek könnyebben tanuljon meg olvasni az iskolában, bizonyos szókincsre és alapokra van szükség, melyet a kisgyermekkorai meseolvasás adhat meg. Bizonyos esetekben jó megoldásnak gondolják gyermeküket elültetni a televízió elé, de ezzel elveszik a gyermektől azt a lehetőséget, hogy saját maga alakítsa ki a fantázia világát, melyre a későbbiekben is nagy szüksége lesz. Ahogy a szakember is írta, a meséléssel fejleszthető a szókincs, a fantázia és a figyelem, koncentráció tartóssága. A későbbiekben pedig könnyebben el tudja sajátítani az olvasás képességet.

A következő alfejezetben a mesék ezeken felüli hasznos szerepköreit mutatom be.

II.1.1.) A mesék szerepe a gyerekek életében

A gyermekek megismertetése a könyvekkel, már csecsemőkorban elkezdhető. A szakemberek többsége úgy véli, hogy már magzati korban is fontos szerepe lehet a gyermekkel való beszélgetésnek, mesélésnek, mert ezáltal hozzászokik az anya és a többi családtag hangjához is. Ennek legegyszerűbb eszköze a mesekönyv és a mesélés, azonkívül az együtt töltött értékes idő. Ezenfelül abban is egyetértenek, hogy a szülői meseolvasás az elődleges alapja a gyermekek később olvasóvá nevelésének. *„A könyvek és az olvasás szeretetét abban a korban, amikor a gyerekek még nem birtokolják az olvasás képességét, a mesélés által alapozzuk meg.”*⁵

A mesék világával a gyermekek nem csak kikapcsolódni, és elnyugodni tudnak, hanem bizonyos élethelyzetek feldolgozásában is segítségükre lehetnek. A varázslatos meseelemekkel teletűzdelt történetekből a kicsik megtanulhatják milyen a bátorság, hogyan kell a náluk elesettebbekkel bánni. Megalapozzák az önbizalmat, mely segítségével leküzdhetetlennek tűnő problémákat is képesek lesznek legyőzni. A mesék világa fontos értékek kialakításában is jelentős. *„A mese egy biztonságos értékrendszer kialakítását segíti elő: tiszteletre, szeretetre, kitartásra, önmagunk iránti hűségre nevel.”*⁶ De ezeken kívül is hasznos a gyermekek fejlesztésében a mesék világa.

⁵ Fenyő D. György (szerk.): Kiből lesz az olvasó? – Kulcsár Gábor: Mesék, legendák, mítoszok c. írása. Bp.: Animus, 2006. p. 70.

⁶ Kádár Annamária: Mesepszichológia – Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban. Bp.: Kulcslyuk, 2012. p. 17.

Mesehallgatás közben közvetlenül fejlődik a gyermekek képzelete, míg közvetetten a gondolkodásra, a szókincsre és a kifejezőképességre hat. Fantáziájuk segítségével átélük a szeretet, a kitartás, a bátorság és a jószág érzetét, melyekre a későbbi élethelyzeteikben majd szükségük lesz.

A mesékkel kapcsolatosan, mint a későbbi olvasmányok esetében is, az életkornak és az érdeklődési körnek megfelelőeket kell kiválasztani.

Óvodáskorban a gyermekek gondolkodását elsősorban az érzelmeik irányítják. Könnyen befolyásolhatóak, ebből kifolyólag ítéleteik benyomások alapján történnek. Nem tudnak még különbséget tenni lehetetlen és lehetséges között, számukra bármi megtörténhet, ezért a világ a varázslatok színtere. Ebben a naiv gyermeki szemléletben a valóság, a fantázia és az álmok könnyen összekeverednek bennük, pl. egy kisgyermek teljesen valóságosnak éli meg azt, amit éjszaka álmodott. Ezért is nevezik ezt a korszakot „varázsos éveknek”.⁷

Ebbe az életkorba ezért is illeszkednek tökéletesen a mesék, mert ugyanolyan egyszerűen ábrázolják a világot, ahogy azt a gyermekek megélik. Segítségükkel többféle szituációt, élethelyzetet tudnak megélni, amiket a későbbiekben a személyiségükbe is beépíthetnek (pl. az elesettek segítése). *„Ez a „mi ez” és „miért” kérdések korszaka – a gyermek szenvedélyes érdeklődéssel törekszik arra, hogy megismerje a körülötte levő világot, és megértse a jelenségek okait.”*⁸ Ezért fontosak óvodáskorban az állatmesék és a fabulák (tanítómesék) olvasása, mesélése. Ezek a történetek közelebb viszik a gyermekeket a mindennapi világ felé, hiszen ezekben a történetekben, igaz nem emberekkel, hanem állatokkal megszemélyesítve, hétköznapi helyzetek vannak elmesélve. Ezekbe a történetekbe könnyen bele tudják élni magukat, hiszen szélsőséges és leegyszerűsített helyzeteket mutatnak be, amiket könnyen átláthatnak.⁹

Mivel szélsőségesen látják a gyermekek a világot, számukra minden érzélem élesen elkülönül (jó és rossz), nincsenek átmenetek. A mesék világában ezek az elkülönülések is megjelennek. Az óvodáskorú gyermekek kiszámíthatóságra és rendre vágnak a saját életükben is, mely a mesei világban szintén hangsúlyos, hiszen a mesékben minden rendben van. A mesék életvidám világképe és a gyermekek vágyai teljesen összhangban vannak. *„A mesei motívu-*

⁷ Kádár Annamária: Mesepszichológia – Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban. Bp.: Kulcslyuk, 2012. p. 20-21.

⁸ Kádár Annamária: Mesepszichológia – Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban. Bp.: Kulcslyuk, 2012. p. 22.

⁹ Kádár Annamária: Mesepszichológia – Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban. Bp.: Kulcslyuk, 2012. p.44.

*mok és fordulatok teljes összhangot alkotnak a gyermek fejlődés-lélektani jellegzetességeivel. A mesében mindent lehet, bárki bármivé átváltozhat és visszaváltozhat, a végletek nemcsak a jellemekben jelennek meg, hanem a helyszínekben és az arányokban is.”*¹⁰

Ezt a játékban is megjelenő, mesei kettős tudat segíti elő. A mese és a játék segítségével a gyerekek átalakítják a saját világukat, és a saját személyiségükbe annyit vesznek át amennyire éppen szükségük van az adott pillanatban. „*A gyermek mesét hallgat és játszik, s közben nemcsak szórakozik, nemcsak egy bizonyos szükségletét elégíti ki, hanem kimutatható, szinte megmérhető szellemi munkát végez.*”¹¹ A mesékben keletkező feszültségeket a képzelet segítségével tudják levezetni, még a játék során a cselekvés ezen feszültségek levezetője. „*A játék cselekvő, utánpótló, a mese passzív, képzeletbeli beleélést kíván, a játékot csinálja, a mesét hallgatja a gyermek.*”¹² A mesei kettős tudat segítségével képes a valóságból a fantáziába átlépni, majd onnan visszatérni. Ehhez a mese bevett formulái vannak leginkább a segítségére a gyerekeknek. A kezdő (*Egyszer volt, hol nem volt...*) és befejező (*Itt a vége fuss el véle.*) mondatok segítik a fantázia világba való belépést és kilépést onnan, továbbá térben és időben is segítik kiléptetni a mesehallgatót/-olvasót a különböző mesefordulatokkal (pl. *az Óperenciás-tengeren is túl...*).

Ez a gyermeki világlátás 9-11 éves kor körül megváltozik, és egyre inkább az intenzív valóság felé irányul a gyermekek figyelme. A csodálatos történetektől egyre inkább a természet, az állatok és a környezetük, a valós dolgok irányába fordul a figyelmük. Ez nem azt jelenti, hogy a mesének innentől nincs az életükben fontos szerepe, de sokkal inkább kezdi foglalkoztatni a gyermekeket a valóvilág, mint a fickó. Ebben a korban két világ küszöbén állnak: egyik oldalon még a mesék világában, a másik lábukkal pedig a valóság talaján, ahol már nem hisznek abban, hogy egy szempillantás alatt lehet megoldani a problémákat. Sokkal összetettebbé válik a gondolkodásuk, ebből kifolyólag a mese olvasó illetve - hallgató kisgyermekből könnyebben válhat könyv olvasó gyermek és felnőtt.

¹⁰ Kádár Annamária: Mesepszichológia – Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban. Bp.: Kulcslyuk, 2012. p.45.

¹¹ Szávai Ilona (szerk.): Mint a mesében? (Tanulmányok a mese fontosságáról) – Nádai Pál: A mesélésről. Budapest: Pont, 2009. p. 7.

¹² Kádár Annamária: Mesepszichológia – Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban. Bp.: Kulcslyuk, 2012. p.46.

„A meséket a mindennapok felé haladva a mondák, legendák, a történeti elbeszélések és az életrajzok válthatják fel, amelyekbe a gyerekek belefeledkezhetnek, úgy ahogy az olvasás által mi is belemélyülünk a képek, a képzelet világába.”¹³

II.1.2.) Egyéb, lehetséges szülői módszerek az olvasóvá nevelés elősegítésében

A meseolvasáson kívül (korcsoporthoz igazodva) még számos lehetősége van (vagy legalább is lenne) a szülőknek a gyermekek az olvasás felé terelésének.

Ezek közül az egyik ilyen, a modern világ vívmánya, hogy már nem „csak” olvashatjuk a könyveket, de akár meg is hallgathatjuk őket. A hangoskönyvek többformában is elérhetőek, fizikálisan CD formában, vagy akár online verzióban is meghallgathatóak. Nem feltétlenül a legjobb eszközök a könyvek felé terelésben, viszont hasonlóan, mint mikor mesét olvas a szülő, a gyermek hallgató szerepbe kerül, és az előzőekben említett fejlesztő hatások ilyenkor is érvényesülnek. Bár a szakemberek egyet értenek abban, hogy a szülő által felolvasott mesék, vagy szövegek nem feltétlenül helyettesíthetőek, de bizonyos esetekben igenis praktikus lehet egy-egy hangoskönyv meghallgatása.

A hangoskönyv hasonló irodalmi élmény nyújthat számunkra, mint a régebbi időkben a rádiójátékok. A színészek által felolvasott, és ezzel együtt a megfelelően hangsúlyozott és előadott darabok, bizonyos esetekben nagyobb élmény nyújtanak, mint ha az adott művet elolvasta volna az ember. Hasonló a helyzet a hangoskönyvekkel is, melyek ebből a szempontból megközelítve már nem is tűnnek olyan rossz eszköznek ahhoz hogy, bizonyos műveket megismerjünk.

Több előnye is van a hangoskönyvek hallgatásának, mint például, hogy bármely otthoni tevékenység (pl. kertészkedés, takarítás) vagy éppen játék közben is hallgatható, nem szükséges abba hagynunk azt, amit éppen csinálunk vagy megszakítani a játszás folyamatát. Ezenfelül akár az egész család egyszerre is hallgathatja, mondjuk egy közös autós utazás során. A közösen meghallgatott történetek pedig családi beszélgetésekhez vezethetnek a meghallgatott történetekkel kapcsolatban.

¹³ Fenyő D. György (szerk.): Kiből lesz az olvasó? – Kulcsár Gábor: Mesék, legendák, mítoszok c. írás. Bp.: Animus, 2006. p. 75.

Dr. Pompor Zoltán, a Magyar Olvasástársaság elnöke, az „Így mesélj, hogy olvasson”¹⁴ című ismeretterjesztő könyvében további pozitív előnyöket soroltat fel a hangoskönyvekkel kapcsolatban, melyek a következők:

- Bizonyos esetekben sokkal költséghatékonyabb megoldás, mint egy könyv beszerzése, hiszen rengeteg ingyenesen letölthető hangoskönyv található az interneten, megbízható forrásokból (pl. Magyar Elektronikus Könyvtár).
- Akiket elriasztana egy vastagabb könyv elolvasása, azok is meg tudnak ismerkedni a hangoskönyvek segítségével ezekkel a hosszabb történetekkel.
- Hangoskönyvek meghallgatásával olyan olvasási nehézséggel küzdő gyermekek is meg tudnak ismerkedni olyan történetekkel, amiket nem tudnának elolvasni, például terjedelmes hosszúságuk miatt.
- Továbbá az idegennyelv fejlesztésére és tanulására is alkalmas, hiszen ha meghallgatunk egy-egy idegennyelvű történetet, vagy akár mesét, az segítségünkre lehet ama idegennyelv megtanulásához.

Napjainkban a digitális világ ugrásszerű fejlődésének köszönhetően szinte elavultnak tűnik, hogy CD-n hallgassunk meg valamit, legyen az zene vagy ebben az esetben hangoskönyv. Mégis ha fizikális formában szeretnénk ezekhez a „könyvekhez” hozzájutni, akkor könyvesboltokban vagy könyvtárakban érdemes körbe nézni. A könyvtárakból ugyanúgy kölcsönözhetőek hangoskönyvek, mint a hagyományos, nyomtatott formában kiadott könyvek.

Az előbbieken említett digitális fejlődés mellett nem lehet szó nélkül elmenni. A mai gyerekek egészen máshogy viszonyulnak bizonyos dolgokhoz. A Z- illetve Alfa-generációhoz sokkal közelebb állnak a digitális eszközök, mint akár a szüleikhez. „*A legtöbb szülő számára valóságos kihívás, hogyan kezelje gyereke kapcsolatát a digitális világgal. Egy 2018-as amerikai felmérés szerint a szülők a digitális eszközök túlzott használata miatt aggódnak leginkább.*”¹⁵ Ehhez kapcsolható megoldásként a digitális nevelés, mint eszköz.

Egységes tanulmányok még nem tudtak születni e témában (Milyen hatással van a túlzott képernyőidő a gyerekek későbbi életére?) hiszen a vizsgálat alanyai még gyermekek, ebből kifolyólag majd évtizedek múlva látszik meg, hogy okozott-e károkat a digitalizáció eme foka. Viszont addig is lehet ezt a dolgot megfelelően is kezelni illetve használni.

¹⁴ Pompor Zoltán (szerk.): Így mesélj, hogy olvasson Bp.: Móra, 2019

¹⁵ Pompor Zoltán (szerk.): Így mesélj, hogy olvasson Bp.: Móra, 2019 p. 62.

A digitális nevelés témájában a California Irvine Egyetem, Connected Learning Lab vezetője, Mimi Itó azon megállapítást tette, idézem: „*A technikához hozzáférő szülőknek kevesebbet kellene a gyerekek eszközhasználatával foglalkozniuk. Figyeljünk inkább arra, hogyan tudunk kapcsolódni a gyerekek digitális életéhez.*”¹⁶ Tehát a lényeg az, hogy a digitális világot nem kell a szülőknek ördögtől valónak tekintenie, inkább törekednie kell, hogy kapcsolódhasson gyermekéhez ebben a világban is.

Napjainkban találhatóak már olyan programok (pl. BOOKR Kids Mesetár), melyeken mesefilmeket nézhet vagy olvashat a gyermek, mely után fejlesztő feladatokat lehet megoldani a mesével kapcsolatban. Ebben az esetben is remekül kapcsolódhat a szülő. Közösen megnézik vagy elolvassák a mesét, majd után együtt megoldják a hozzákapcsolódó feladatokat.

De számos más kapcsolódás is lehetséges a digitalizáció során, melyekre nem is gondolna az ember. Ilyen például a már említett közös hangoskönyv hallgatás, közös videónézés, és itt léphet be egy külföldön élő rokon vagy barát Skype-pal történő felhívása. (Bár nem csak külföldön élő rokonnal lehet videó telefonálni. A COVID világjárvány következtében a szociális kapcsolattartás egy általános formájává vált napjainkra a különböző videó hívások alkalmazása.)

A szakemberek a szülők figyelmét elsősorban arra hívják fel, hogy nem a képernyőidőt kell korlátozni, hanem törekedni kell arra, hogy minőségi és értékes tartalmakat nézzenek a gyerekek, ha van lehetőség kapcsolódjanak ők is ezekhez az alkalmakhoz és megfelelő kereteket kell biztosítani számukra. Nem azt jelenti, hogy nem alakulhat ki függőség, de nem erre kell a hangsúlyt helyezni, hanem elsősorban a minőségre. „*Mimi Itó egyik hasonlata a képernyőidőre a cukor. Tudjuk, hogy a cukor nem tesz jót, és számos mellékhatása is van, a gyerekeknél függőség alakul ki tőle. Ugyanakkor azok a kis szertartások, amelyek a kakaózáshoz kapcsolódnak, sokkal több előnnyel járhatnak egy család életében, mint a cukor teljes eltávolítása.*”¹⁷ Továbbá egy másik vizsgálat, melyet a Common Sense Media készített rámutatott arra, hogy a szülők mennyire rosszul látják a szerepüket ebben a helyzetben. Körülbelül ugyanannyi időt töltenek a digitális világban, mint a gyerekeik. A gyerekek számára pedig (mint már a könyv olvasásnál említettem) az elsődleges példa a szülői viselkedés.

A szülők feladata, hogy a digitális világban a gyermekeikkel mértékkel vegyenek részt, és azt is minőségi időtöltésként. Ennek elősegítéséként kialakítható egy családi képernyőidő

¹⁶ Pompor Zoltán (szerk.): Így mesélj, hogy olvasson Bp.: Móra, 2019 p. 62.

¹⁷ Pompor Zoltán (szerk.): Így mesélj, hogy olvasson Bp.: Móra, 2019 p. 63.

beosztás, mely segíthet ebben. Nincs korlátozva, hogy lehet-e használni az eszközt, maximum csak az időkeret van megszabva. Ezzel a szabályozással természetes szabadidő szabadulhat fel a könyveknek, és a játéknak.

A leghagyományosabb, és egyben legköltséghatékonyabb megoldás a könyvekhez jutásban: a könyvtárba járás. (A könyvtár szerepeiről a későbbiekben bővebben írok.)

Jó megoldás lehet, ha a szülők közös program gyanánt bevezetik a könyvtárba járást. Ez a program már egészen kicsi kortól is lehetséges, hiszen a mai könyvtárak kínálatában már nem csak könyvek találhatóak, hanem például leporellók, képes babakönyvek, stb. Erre tökéletes példa, hogy a legutóbbi alkalommal, mikor könyvtárban voltam, láttam egy fiatalédesanyát, az éves – másfél éves kisfiával a könyvtárban. Anya és gyermeke teljesen természetesen mozgott a könyvtár gyerekrészlegén, ahol találtak is a kicsinek lapozgatókat, amiket ki is kölcsönöztek. Ebből látszik, hogy nem lehet elég korán kezdeni a könyvtárba járást sem!

Költséghatékony megoldás hiszen egy könyv árából egy egész éves jegyet válthatnak az olvasni vágyók, mely segítségével számtalan könyvhöz lehet hozzájutni. A könyvtárak állománya folyamatosan bővül, és igyekeznek beszerezni aktuális, kortárs könyveket is (mindenféle műfajban, így az ifjúsági részleg is folyamatosan bővül és frissül). Ezáltal elolvashatja a gyermek, fiatal, felnőtt, az általa kiválasztott könyvet, érdeklődésének megfelelően, melynek tárolására sincs gondja, hiszen a kölcsönzési idő lejártával vissza kell vinni a könyvtárba. Viszont ha megtetszett, akár meg is vehetik a könyvesboltban, de ha nem tetszett, akkor pláne nem kell otthon kerülgetni csak vissza kell vinni a nem tetsző művet.

Mindazonáltal további jó módszer lehet az is, ha az otthonukban kialakítanak a gyerekek számára egy saját könyves polcot (mini könyvtárat), melyen a saját könyveik találhatóak. Ezzel a vizuális érzéssel is növelve a könyvek és az írott szöveghez való pozitív viszonyt. Egyúttal a saját könyvek segítik, hogy a gyerekeknek olyan könyveik legyenek a birtokukban, melyek érdeklik őket. Az olvasóvá nevelés szempontjából elengedhetetlen, hogy a gyermek olyan könyvekhez jusson, amely az érdeklődési körének és korosztályának megfelel.

II.2.) A pedagógiai módszerek az olvasóvá nevelés segítésében

A pedagógusok (mind az óvoda, mind általános- és középiskolai pedagógusok) mindig is vegyes állományú gyerekekkel dolgoztak. Akadnak olyan gyerekek, akik az előzőekben megfogalmazott lehetőségek és módszerek mindegyikét megkapta és megkapja a szüleitől, és sajnálatosan olyanok is vannak, akik nem, mert mondjuk ételre nincs pénze a családnak nem, hogy egy mesekönyvre. A munkájuk nem egyszerű hiszen ugyan azt a tananyagot, foglalkozást kell megtanítania, tartania számukra. Aki alapvetően nyelvi hátránnyal kezdi meg az óvodai foglalkozásokat óriási hátrányban van azokkal a társaival szemben, akik a családjuktól megkapta/megkapja a megfelelő fejlesztéseket.

Sajnos még most is sok szülő úgy véli, hogy alapvetően az olvasás megtanítása és megszerettetése iskolai feladat. Ebből az állapotból a pedagógusok (az óvodapedagógusok is) nagyon nehezen tudják kimozdítani ezeket a gyereket. Nem lehetetlen, de sokkal több energiát kell ezen tanulók felé mutatni a nevelési színtéren, melynek amúgyis korlátozott keretei vannak. *„Az olvasási készség kialakításában nyilvánvalóan a családé a legnagyobb szerep, de az olvasásra nevelésben az óvodának és a pedagógustársadalomnak (olvasás tantárgyközi feladat is), egyáltalán: az egész szocializációs folyamatban résztvevőknek tagadhatatlan a felelőssége.”*¹⁸

Dr. Gombos Péter, gyermekirodalom-kutató, a Magyar Olvasástársaság alelnöke, az *„Irodalomtanítás és/vagy olvasóvá nevelés? Mást tanítsunk, vagy elég másképp?”* című írásában¹⁹, rámutat arra, hogy a pedagógusoknak az alap szülői hozzáállásra nincs hatásuk. Úgy ahogy a mindenkor érvényes tantervekre és oktatáspolitikára sincs. Viszont a pedagógusok eredményessége szempontjából minimális szerepe van csupán a tanterveknek. Az eredményességükre a legnagyobb befolyással a tankönyvek vannak, melyek mindig az előírásoknak megfelelően készülnek. 2009-ben Gombos egy tanulmányt készített 150 magyartanár részvételével, melyben többek között arról kérdezte a válaszadókat, hogy mi befolyásolja őket a leginkább a kötelező irodalmak kiválasztásakor. A tanulmányban részt vevők több, mint a fele az aktuális taneszközt (tankönyv, munkafüzet) jelölte meg, mely azt jelenti, hogy az lesz a tananyag, amit ezek a taneszközök tartalmaznak.

¹⁸ Fenyő D. György (szerk.): Kiből lesz az olvasó? – Kiss Ottó: A kétméteres királylány c. írás. Bp.: Animus, 2006. p. 13.

¹⁹ Gombos Péter (szerk.): Kié az olvasás? Tanulmányok az olvasóvá nevelésről – Gombos Péter: Irodalomtanítás és/vagy olvasóvá nevelés? Mást tanítsunk, vagy elég másképp? c. írás. Bp.: Magyar Olvasástársaság, 2014. p. 71-78.

Gombos úgy véli, hogy ezzel alapvetően nem is lenne probléma, ez a gyakorlat nem csak magyarországi jelenség. Mindazonáltal csak ritkán tapasztalható, hogy a pedagógus akár csak minimálisan is eltérne a már előre rögzített tananyagtól. *„Pedig miért lenne rossz, ha egy – akár épp a tankönyvben szereplő – vers vagy novella mellé a pedagógus behozna (akár csak egy példányban felolvasásra) egy, a tanult szöveghez valamiképp kapcsolódó művet.”*²⁰ Továbbá közelebbivé lehetne tenni az irodalom órák anyagát, ha a pedagógus (természetesen a tananyaghoz kapcsolódóan) akár a kedvenc műveit is behozná az óráira. Akár különbséget is lehetne tenni, a pályakezdő – és egy régóta pedagógus pályán lévő tanár órája között, hiszen miért kellene ugyanazt tanítaniuk? A pedagógusok a saját stílusukat is belevihetnék az órákba, ezzel még közelebbivé téve az olvasást a tanulók számára. Természetesen nem arról van szó, hogy az alpműveltséghez szükséges alpművek kerüljenek lecserélésre, inkább kiegészítésük lehetne szükséges. A pedagógus az osztálya érdeklődési körét, tanulói egyéniségét figyelembe véve becsempészhethet olyan kortárs műveket, melyek kapcsolódnak a tananyaghoz, de a tanulók mégis könnyebben megbirkózhatnak vele, mint egy régebbi nyelvezetű művel (pl. Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig).

A kötelező olvasmányok listáját érdemes e szempont szerint bővíteni, mert ezzel egy hosszabb és sokszínűbb olvasmány lista kapható. Ezzel elérhetővé válhat, hogy a tanulók a tantervben előírt kötelező regény mellett még több regényt olvassanak közösen. Ehhez persze szükséges a kötelező olvasmányok listájának olyan összeállítása, melyben figyelembe veszi a pedagógus a tanulók személyiség jegyeit, érdeklődési köreiket is. De akár az is egy megfelelő lehetőség lehet, hogy a tanulók ajánljanak könyveket az órán, majd az ajánlásokból, közösen kiválasztják, hogy mit is szeretnének közösen olvasni.

A pedagógus befolyásoló hatással lehet a tanulóira azáltal is, hogy ő melyik művek iránt lelkesedik vagy éppen melyik műveket kedveli kevésbé. Ebből kifolyólag bizonyos szinten olvasási ízlés alakító hatása lehet a tanulók számára. Ezen megállapítások figyelembe vételével, kimondhatjuk, hogy a tanároknak igenis kulcsszerepe van az olvasóvá nevelés folyamatában.

Komoly kihívást jelent a pedagógusoknak, hogy reflektáljanak a digitális korszak gyermekeire. Napjaink gyermekeinek életritmusa sokkal pörgősebb, mint az előző generációké. Állandó információ dömpingben élnek, ebből kifolyólag belső képalkotásuk is sokkal gyors-

²⁰ Gombos Péter (szerk.): Kie az olvasás? Tanulmányok az olvasóvá nevelésről – Gombos Péter: Irodalomtanítás és/vagy olvasóvá nevelés? Mást tanítsunk, vagy elég másképp? c. írás. Bp.: Magyar Olvasástársaság, 2014. p. 73.

sabban történik. A klasszikus kötelező olvasmányok hosszabb leírásait ebből kifolyólag nehezebben fogadhatják be, de ez sem feltétlenül igaz mindegyik tanulóra. Gombos Péter szerint: „(...) többségük számára valóban (szinte) leküzdhetetlen feladat lehet harmadikban Móra, negyedikben Fekete István, hetedikben Jókai. De nem feltétlenül az! A tapasztalat azt mutatja, hogy azok számára, akik rendszeres, aktív olvasók, nehézséget ugyan okozhatnak a klasszikusok, de legyőzhetetlen akadályt nem.”²¹

Viszont, ahogy Boldizsár Ildikó megfogalmazta a gyermekei nevelésével kapcsolatban, hogy: „Az olvasóvá nevelésben (...) nagyon fontos szempont a tartalmában és terjedelmében is legmegfelelőbb könyv kiválasztása azok számára, akiket éppen olvasóvá akarunk nevelni.”²² Ennek a szempontnak a kötelező irodalmaknál is meg kellene jelleme. A klasszikus irodalmak ezért lehet megfelelő kiegészítése a kortárs ifjúsági irodalom, melyek a mai gyerekek nyelvén szólnak hozzájuk. Tehát nem lecserélni kell a klasszikusokat, hanem kiegészíteni. De figyelembe kell venni, hogy még az egyik osztály könnyen megbirkózik bizonyos regényekkel, addig a másik osztályban ugyanaz a szöveg nehézséget okozhat.

A későbbi olvasási szokások kialakításában meghatározó korszak az 5-8. évfolyamos kor. Az előtte lévő időszakban ért impulzusok is fontos szereppel bírnak a gyerekek életében, de ahogy Fenyő D. György megfogalmazza: „(...) az olvasással foglalkozó szakemberek közös tapasztalata, hogy ekkor alakítja ki a gyerekek zöme a maga olvasási szokásait, ekkor válik számára feladattá az olvasás beépítése a saját időbeosztásába, a mindennapokba, hogy ekkor tanul meg olyan kulturális technikákat, mint a könyvtárba járás, az interneten való keresgélés, a saját olvasmány kiválasztása, az újságolvasás.”²³ Ennek az életszakasznak még az az egyik előnye, hogy felerősödik a második szocializációs közeg, a barátok, kortárs csoportok hatása. Ebben az életkorban a tanulók egymásnak ajánlhatnak filmeket, zenéket és könyveket is. Továbbá azért emeli ki tanulmányában az író ezt a korcsoportot, mert ezen iskola fokot többségében még mindenki elvégzi, tehát az itt tanított információk majdnem mindenkire eljuthatnak.

²¹ Gombos Péter (szerk.): Kié az olvasás? Tanulmányok az olvasóvá nevelésről – Gombos Péter: Irodalomtanítás és/vagy olvasóvá nevelés? Mást tanítsunk, vagy elég másképp? c. írás. Bp.: Magyar Olvasástársaság, 2014. p. 76.

²² Fenyő D. György (szerk.): Kiből lesz az olvasó? – Boldizsár Ildikó: A foci és a hétfejű sárkány c. írás. Bp.: Animus, 2006. p. 18.

²³ Gombos Péter (szerk.): Kié az olvasás? Tanulmányok az olvasóvá nevelésről – Fenyő D. György: Közös olvasmányok listája c. írás. Bp.: Magyar Olvasástársaság, 2014. p. 79.

Az eddig felemltetett kötelező olvasmányok fogalmát napjainkra a szakirodalom közös, kölcsönös, választható olvasmányoknak nevezi. Fenyő D. György is a közös olvasmány megnevezést preferálja. Ebben a tanulmányában azon olvasmány listákról ír részletesen, melyeket a tanár átad a diákoknak. Nem foglalkozik az országosan előírt házi kötelező olvasmányokkal, mert az sokkal inkább oktatáspolitikai kérdés, mint szakmai állásfoglalás.

A tanulmányban²⁴ hat listát mutat be (5-8. és 10. évfolyam), melyek mindegyike egy kiváló eredményű iskolába készültek. Az 5. illetve a 6. évfolyamnak levél formában fogalmazza meg a közös és az ajánlott könyvek listáját, még a 7. évfolyamtól már egy letisztultabb lista formába vannak szedve a könyvek. Az 5. osztályosoknak szóló listán még nem szerepel sem a közös-, sem az ajánlott irodalom megnevezés, ezt a 6.-os listától tartja fontosnak. A felső tagozatos diákok számára már ajánlott az eklektikus lista készítése, melyben a klasszikus irodalom mellett található modern regény, verses és prózai szöveg stb. Ezt persze az osztály stílusához érdemes igazítani. Fenyő D. György véleménye szerint: *„Ha olvasókat akarunk nevelni, akkor sokféle szöveget kell megmutatni, sokféle lehetőséget, különböző érdeklődésű diákoknak való könyveket.”*²⁵

A digitális világ felé fordulás nem csak a szülői szinten jelenik meg, de az oktatási területen is muszáj előkerülni. Napjaink gyermekei sokkal könnyebben keresnek információkat a számítógépeken, interneten, mint egy vastag enciklopédiában. Ebből kiindulva fontos lehet, hogy bizonyos olvasásos feladatokat tantermi kereteken belül tabletek segítségével vagy otthoni feladatok esetében internetes kereséssel oldhassanak meg.

Ezen pedagógiai hozzáállással, újításokkal, korszerűsítésekkel az olvasás közelebb hozható napjaink digitális világából származó tanulók felé.

A szakemberek egyetértenek abban, hogy az irodalom-, magyar- és olvasás tanításnak paradigma váltásra lenne szüksége, hiszen a világ is változik, ezért a módszereknek is változniuk kellene.

²⁴ Gombos Péter (szerk.): Kie az olvasás? Tanulmányok az olvasóvá nevelésről – Fenyő D. György: Közös olvasmányok listája c. írás. Bp.: Magyar Olvasástársaság, 2014. 79-92.

²⁵ Gombos Péter (szerk.): Kie az olvasás? Tanulmányok az olvasóvá nevelésről – Fenyő D. György: Közös olvasmányok listája c. írás. Bp.: Magyar Olvasástársaság, 2014. 83.

II.3.) Könyvtárak szerepe az olvasóvá nevelésben

A könyvtárak rengeteg változáson mentek át az elmúlt harminc évben. Szükséges volt reflektálniuk a változó gyermek állományra, mert ahogy változnak a generációk, úgy változnak az igényeik a gyerekeknek, fiataloknak, felnőtteknek is. A könyvtár és azon belül is a könyvtáros szerepköre roppantmód szerte ágazóvá vált.

Az internet előtti tizedekben a könyvtárak elsősorban információt szolgáltatottak. Bármilyen kérdése felmerült az embereknek, a könyvtárakban volt lehetőségük megkeresni rá a válaszokat, a hozzátartozó megfelelő könyveket. Viszont napjainkra az internet térhódításának köszönhetően ez a funkciója egyre inkább háttérbe szorul, és ebből kifolyólag is szükséges a szolgáltatásaik bővítése.

Olvasóvá nevelés szempontjából a könyvtár intézményét három oldalról lehet megközelíteni. Az egyik, hogy a szülő vagy családtag bevezeti (szabadidős program gyanánt) a gyermeket a könyvtárak világába. Napjainkra egyre jobban teret hódít, hogy nem csak az olvasó közönségre gondolnak a könyvtárak, hanem a babák illetve a kisgyermekekre (óvodáskorúakra) is. „*A Guidelines for Library Services to Babies and Toddlers című javaslatgyűjtemény hangsúlyozza, hogy a gyermekkönyvtári szolgáltatást is olyan fontosnak kell tekinteni, mint a felnőttekét – a kisgyermekek információs szükségleteinek kielégítése pedig lényegesen eltér a felnőttekétől, hiszen mások az információszerző módszereik.*”²⁶ Az IFLA²⁷ irányelvei szerint a könyvtári szolgáltatásoknak az egyik elsődleges feladata a kisgyermekek beszédfejlődését és nyelvi képességeinek fejlődését kell szolgálnia, továbbá szükséges ösztönöznie minden olyan tevékenységet (beszéd, hallgatás), amely folyamatok előkészítik a későbbi olvasást. Ezen irányelvek mellett az IFLA kihangsúlyozza a zene, gyermekdalok, ringatók kiemelt meglétét a könyvtári szolgáltatások között.

A szülővel való párbeszéd során valósul meg a legjobban a beszéd ösztönzés. Ehhez a folyamathoz a könyvtáraknak bőséges játék kínálatot kell nyújtania, ami segíti a szülő és a gyermeke közötti párbeszédet. Ha ezek a játékok változatos témákat soroltatnak fel (pl. házi állatok, kerti virágok), azzal segítik a kicsik szókincsének növelését és bővíteni ismereteit egyaránt.

²⁶ Huszti Ágnes: A könyvtárak szerepe az olvasóvá nevelés megalapozásában. Pedagógiai folyóirat, Könyv és nevelés. 2018/3

²⁷ IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) – Könyvtári Egyesületek és Szervezetek Nemzetközi Szövetsége

Másik hasznos szolgáltatás lehet, olyan foglalkozások szervezése, ahol a zenélés és a mondókázás a főszerep. Természetesen ez csak abban az esetben valósulhat meg megfelelően, ha a többi betérő felnőtt illetve olvasó gyermeket nem zavarja. Ezen foglalkozások gyakori eleme lehet az éneklés. *„Fontos, hogy a könyvtár által kínált zenei anyagok (mondókák, CD-k, csörgők, hangszerek) elérhetőek legyenek és lehetőséget adjanak szülőknek és gyermeknek egyaránt a választásra. Az élményt fokozhatja, ha a dalokhoz és mondókákhoz illő jelmezek, bábok és egyéb eszközök is rendelkezésre állnak, és a kicsik el is játszhatják azt, amiről énekelnek.”*²⁸

Az egyik legfontosabb, az említett foglalkozások mellett, hogy olyan gyűjteményt kell létrehozni a könyvtáraknak, amely változatosan gyűjti össze a jó minőségű, életkoruknak megfelelő könyveket. Legfontosabbak a képeskönyvek, mert amellet, hogy változatos módon fejlesztik a kisgyermeket, a fellapozása, akár egy foglalkozás keretein belül is, élvezetes közös élményt nyújthat a szülőnek és gyermekének egyaránt. A hagyományos képes könyvek mellett fontos részének kell, hogy legyen a gyűjteménynek még a különböző anyagokkal készített, színes rajzokkal dekorált (tapogató) könyvek is.

Napjainkban a könyvtárak, főleg a gyermek könyvtárak, az alapszolgáltatásaik (kölcönzés, internethasználat) mellett számos programot kínálnak babáknak és kisgyermeknek. A baba és az óvodáskorú foglalkozások között különbséget kell tenni. *„A babák számára tartott foglalkozásokban kevés a narratív elem, inkább a zene és a nyelv zeneisége kap hangsúlyt, tehát a dalok, mondókák, ringatók, ölbéli játékok vannak túlsúlyban. A ritmikus mozgás és a tánc, mely a babák esetében a szülővel való közös játékot jelenti, lényeges elemei ezeknek a programoknak.”*²⁹

A gyermekek ahogy elkezdenek fejlődni, és egyre nagyobbak lesznek változnak az igényeik, a gondolkodásuk és a befogadó képességük is. Minél nagyobb a gyermek, annál több narratív elemet kell ezeken a foglalkozásokon alkalmazni, hogy óvodáskorra bevezetésre kerülhessenek ezeken a foglalkozásokon a mesélések. *„Amíg a kisgyermek nem tudja anyanyelvüket, a jelentésteremtő nonverbális elemek és a beszédhelyzet kapnak hangsúlyt, és értelmezik az elmondottakat. Ezek kerülnek előtérbe a legkisebbeknek szánt órákon, melyeken*

²⁸ Huszti Ágnes: A könyvtárak szerepe az olvasóvá nevelés megalapozásában. Pedagógiai folyóirat, Könyv és nevelés. 2018/3

²⁹ Huszti Ágnes: A könyvtárak szerepe az olvasóvá nevelés megalapozásában. Pedagógiai folyóirat, Könyv és nevelés. 2018/3

a könyvtárban rendelkezésre álló eszközök (papír- vagy bábszínház, játékok, jelmezek) is segíthetik a megértést.”³⁰

Tehát egyértelműen látszik, hogy olvasóvá nevelés szempontjából, minél korábban kell bevonni a kisgyermekeket a könyvtár világába, és el kell kezdeni kialakítani bennük a könyvtárba járás szokását. Erre hivatottak a fent említett foglalkozások, és könyves gyűjtemények, de egyértelműen látszik, hogy ebben az esetben is a szülőknek van a legnagyobb ráhatásuk és felelősségük gyermekükre.

A második oldala a pedagógiai oldal. A tanórák keretein belül vagy kívül szervezett könyvtári látogatások, számos jó módszer forrása lehet. Ezen tanórák alkalmával a pedagógus és a könyvtáros közösen bevezetheti a tanulókat a könyvtári szolgáltatásokba, és a könyvek világába. Napjainkra ajánlatos gyakorlattá vált, hogy bizonyos órákat (pl. természetismeret, magyar óra) az iskolai könyvtárban tartanak meg a pedagógusok, ahol az ott található könyvek segítségével, már illusztrálni is tudják az óra anyagát.

A könyvtár használatnak bőséges pozitív hatása van a gyermekek viselkedésére. A könyvtár rendre, és rendszerezésre tanítja a gyerekeket, mely akár az otthoni rendrakásban is hasznára válhat. Ezenfelül csendre és fegyelemre is tanít. Csendre, hiszen egy könyvtárban nem lehet zajongani; fegyelemre, mert figyelemmel kell lenni, hogy mikor jár le a kölcsönzési idő, és vissza kell vinni a kivett könyvet. Ezek mind a szülővel, mind pedagógussal megjelenő viselkedés befolyásoló tényezők.

A harmadik oldala a könyvtár szerepének, hogy a fent említett foglalkozásokon kívül is változatos programokkal várják a kisebb és nagyobb gyerekeket, sőt a felnőtteket is. Ilyenek például az olvasó klubok, az író-olvasó találkozók, de akár versenyek és vetélkedők helyszíne is lehet a könyvtár. Ezeket az alkalmakat az iskolákban, online téren hirdetik, és igyekeznek minél több ember bevonni ezekre a változatos programokra.

³⁰ Huszti Ágnes: A könyvtárak szerepe az olvasóvá nevelés megalapozásában. Pedagógiai folyóirat, Könyv és nevelés. 2018/3

III.) Vizsgálati anyag és módszerek

A téma vizsgálatát saját készítésű kérdőív és interjú felvételek segítségével értékelem ki a következőekben. Ezek a vizsgálati eszközök elsősorban a gyermekkori meséléssel, illetve a későbbiekben hozzá kapcsolódó olvasási szokásokkal foglalkozik.

III.1.) Kérdőív elemzés

A kérdőív internetes platformon lett közzé téve, melyet anonim módon töltöttek ki a vizsgálatban résztvevő személyek.

Összesen 108 fő töltötte ki, melynek 91,7 %-a nő (99 fő), 8,3 % (9 fő) pedig férfi.³¹

Koreloszlás tekintetében a *26 és 35 év közötti korosztály* töltötte ki legmagasabb számban, 40 fő (37%), amit a *18 és 25 év közöttiek* követnek 31 fővel (28,7 %). A *36 és 45 év közötti* illetve a *50 év feletti korcsoport*, majdnem azonos számban vett részt a felmérésben (az előbbi 15 fő (13,9 %), az utóbbi 17 fő (15,7 %)). Még a *46 és 50 év közötti korcsoportból* csak 5 fő (4,7 %) vett részt a kérdőív kitöltésében.³²

Általános adatok között megkérdezésre került még az iskolai végzettség és a lakhely is.

Végzettség tekintetében, a válaszadók legmagasabb százalékban főiskolai vagy egyetemi végzettségűek 77 fővel (71,3 %), érettségivel 29 fő (26,9 %) rendelkezik, még a maradék 2 fő (1,8 %) szakmunkás bizonyítvánnyal zárta tanulmányait. Általános iskola 8. osztályos vég bizonyítvánnyal rendelkező személy nem töltötte ki a kérdőívet.³³

Lakóhely szempontjából fej-fej mellett végzett a megyeszékhely illetve a város, mind-összesen 1 fővel (és 1 %-kal) többen voltak a városban lakó személyek (városban: 37 fő (34,3%), megyeszékhely: 36 fő (33,3%)). De ugyanez figyelhető meg a másik két lakóhely típus között is. A válaszadók közül 18 fő (16,7 %) a Fővárosban, még 17 fő (15,7 %) kisebb településen lakik a megkérdezettek közül.³⁴

A kérdőív felépítést tekintve két fő részből épül fel. Az első felében a gyermekkori-, még a második felében a felnőttkori olvasási szokásokkal kapcsolatban tettem fel kérdéseket. Az űrlap 13 kérdőből áll, melyek eredményei kör- illetve oszlop diagramban formájában jelennek meg elemzésre.

³¹ VI.) MELLÉKLET: Kérdőív Általános adatok – Neme (43. oldal)

³² VI.) MELLÉKLET: Kérdőív Általános adatok – Életkora (43. oldal)

³³ VI.) MELLÉKLET: Kérdőív Általános adatok – Legmagasabb iskolai végzettsége (43. oldal)

³⁴ VI.) MELLÉKLET: Kérdőív Általános adatok – Lakóhelye (44. oldal)

Az első rész bevezetéseként az első kérdésem a következő volt: „*Gyermekkorában olvastak-e Önnek a szülei?*”, mely kérdésre négyféle választ lehetett adni. Összeségben elmondható, hogy erre a kérdésre a válaszadók 80,6 % (87 fő) igennel válaszolt. Ez a százalék két részből tevődik össze: egyrészt az „*Igen*” válaszból, melyet 68 fő választott (63 %). Másodrészen az „*Igen, amikor alkalmuk volt rá*” választ további 19 személy (17,6 %) jelölte meg a válaszadók közül.

Az űrlapot kitöltők maradék 19, 4 % (21 fő) „*Nem*” válasszal felelt, mely szintén két részből tevődik össze. A kategorikusan „*Nem*” válaszadók az összes megkérdezett személy 13,9 % (15 fő), melyhez hozzákapcsolódik a „*Nem, helyette mesefilmet néztünk.*” választási lehetőség is a maga 5,6 %-val, mely 6 fő válaszadót takar. Viszont érdekesnek (és szomorúnak) találom, hogy a kitöltők közül a „*Nem*” válaszadók, a maga 15 főjével, se mese olvasásban, se mesefilm nézésben nem részesült gyermekkorában.³⁵

A második kérdés, „*Milyen gyakran meséltek/olvastak mesét Önnek a szülei?*”, melyre a válaszadók 52,8 % (57 fő) a „*Naponta*”, 23,1 % (25 fő) a „*Hetente 1-2 alkalommal*” választ választotta. Ez a megkérdezettek közül 82 főt jelent, amely majdnem lefedi az előbbi kérdésnél az „*Igen*” válaszok arányát. Az átfedésből hiányzó 5 fő, valószínűleg a „*Havonta*” és a „*Ritkábbra, mint havonta*” válaszokban keresendő. A „*Havonta*” választ 2 fő (1,9 %), még a „*Ritkábban, mint havonta*” lehetőséget 12 fő (11,1 %) választotta. Érdekes viszont, hogy ugyanannyian választották a „*Soha*” választ, mint a „*Ritkábban, mint havonta*” lehetőséget (11,1 %). Ez még azért is érdekes, mert az előző kérdésnél 15 fő jelezte, hogy nem olvastak neki a szülei, itt viszont „csak” tizenketten jelölték a „*Soha*” választ. Valószínűleg az a három személy a „*Ritkábban, mint havonta*” választ adhatta meg, ebből kifolyólag valószínűleg átfedés van a két válasz lehetőség között.³⁶

A következő kérdésben a szülők olvasási szokásaira voltam kíváncsi. Hiszen a szülői minta nagyban meghatározhatja a gyermekek későbbi olvasási szokásait. Az „*Emlékei alapján a szülei olvastak gyermekkorában?*” kérdésre ötféle lehetőség közül lehetett választani. Legnagyobb arányban az „*Igen, mind a két szülőm rendszeresen olvasott, illetve ma is olvas*” lehetőséget választották, ez a válaszadók 43,5 %-a volt (47 fő). Ezt követően az „*Igen, de csak édesanyám olvas/olvasott*” következik 32,4 % (35 fő), még ezzel szemben „*Igen, de csak édesapám olvas/olvasott*” választ a válaszadók csak 10,2 % választotta, amely 11 személyt jelent ebben a felmérésben.

³⁵ VI.) MELLÉKLET: Gyermekkorai olvasási szokások – 1. kérdés (44. oldal)

³⁶ VI.) MELLÉKLET: Gyermekkorai olvasási szokások – 2. kérdés (44. oldal)

Viszont sajnálatosnak találom, hogy az előző válaszlehetőséghez szinte azonos arányban, a válaszadók 9,3 % azt választotta, hogy „*Nem, egyik sem olvasott*”. Számomra (főleg egy ilyen kis szabású felmérésben) hatalmas arálynak tűnik ez a szám, hiszen ez azt jelenti, hogy az itt válaszadó 108 emberből 10 főnek egyáltalán nem olvastak a szülei. További 5 személy (4,6 %) válaszolta, hogy „*Igen, de csak szakácskönyvet/bakácskönyvet/kerttel foglalkozó stb. könyvet*”.

Tehát, ha jobban megvizsgáljuk a válaszokat, akkor az látszik, hogy a válaszadók 90,7 %-a, azaz 98 fő válaszolta azt, hogy a szülei valamilyen formában folytattak olvasási tevékenységet.³⁷

Ezt követően a kérdés a szülői házban fellelhető könyvek mennyiségére vonatkozott: „*Emlékei alapján, milyen számban voltak a gyermekkori háztartásukban könyvek?*”. Ennél a kérdésnél, nem csak szám párokat adtam meg mennyiség gyanánt, hanem tárgyi megnevezést is, például kb. egy polcnyi mennyiség. Ebben az esetben is ötféle válasz lehetőség közül lehetett választani. A válaszok százalékos aránya a négy mennyiségi válasz között oszlott meg hasonló arányban, mert a megkérdezettek közül senki nem válaszolta, hogy „*Nem emlékszem, hogy lett volna könyv a szülői házban (0)*”. Ezt az előző válaszok fényében pozitívnak tartom.

A legmagasabb arányban 29,6 % (ez a válaszadók közül 32 főt jelent) azt felelték, hogy „*Rengeteg könyvük volt otthon (300 felett – több szobányi mennyiség)*”. Ezt az arányt nem tartom meglepőnek, hiszen a megkérdezettek magas százalékának (63%-ának) olvastak a szülei gyermekként és maguk a szülők is olvastak (mindkét szülő esetében a 43,5 %-uk), ami feltételezi, hogy ezeknél a személyeknél található volt otthoni könyvtár.

A „*101 - 300 könyv között (kb. egy szobányi mennyiség)*” lehetőséget 28 személy válaszolta (25,9 %), mely szám az előző válasszal összeadva, teljes mértékben lefedi a mindkét szülője olvasott kategóriát.

Az „*51 – 100 könyv között (kb. egy könyves szekrény mennyiség)*” választ 27 fő, a válaszadók 25 %-a választotta. Ezzel az látszik, hogy a „közép mezőnyben” szinte azonos számot mutat a könyvek mennyisége, hiszen csak egy fővel vannak kevesebben ebben a válaszban a megkérdezettek.

Ezenfelül további 21 fő (19,4 %) válaszolta azt, hogy relatíve kevés „*1 – 50 könyv között (kb. egy polc mennyiség)*” könyv volt a gyermekkori otthonukban.³⁸

³⁷ VI.) MELLÉKLET: Gyermekkori olvasási szokások – 3. kérdés (45. oldal)

³⁸ VI.) MELLÉKLET: Gyermekkori olvasási szokások – 4. kérdés (45. oldal)

A következő két kérdésben a kitöltő gyermekkori olvasására voltam kíváncsi, mind a kötelező irodalom, mind szórakoztató irodalom tekintetében. A kötelező irodalom az iskolás évek meghatározó feladatai, ebből kifolyólag arra voltam kíváncsi, hogy gyermekként hogyan álltak ehhez a feladathoz a kérdezettek.

A feltett kérdés a következőképpen szólt: „*Kötelező olvasmányok: Iskolás éveiben elolvasta a kötelező irodalmakat?*”. Hat válasz lehetőség közül választhattak a kérdezettek, mely közül két válasz pozitívan áll a kérdéshez, még a további négy elutasító.

Pozitívnak mondható, hogy a válaszadóim 60,2 % (65 fő) mind általános, mind középiskolában olvasta a kötelező olvasmányokat. A másik magas számot a csak általános iskolában olvasottak adták, ez 19 fő (17,6 %). Tehát megállapítható, hogy a megkérdezettek 77,8 %, azaz 84 fő, olvasta a kötelező olvasmányokat gyermekkorában.

A többi szám sajnálatosan nem látszik az ábrán, viszont ez abból a szempontból jó, hogy azt jelenti, hogy kevesen választották azokat a lehetőségeket. A maradék négy választási lehetőség közül a „*Nem, nem olvastam őket, csak a rövidített változatukat*” válasz volt a legmagasabb, összesen 11 fő választotta ezt a lehetőséget, mely így 10,2 % a válaszadóknak. Tehát ők is olvasással jutottak információkhoz a kötelezőkkel kapcsolatban, csak nem a teljes műveket olvasták el.

A maradék három lehetőség esetében elaprózódnak a számok. A „*Nem, de megnéztem a filmes változatukat*” 4 fő (3,7 %); a „*Nem, de felnőtként pótoltam/pótolom eme hiányosságomat*” 3 fő (2,8 %); még a „*Nem*” lehetőséget 6 fő választotta, mely a válaszadók 5,6 %.³⁹

Az utolsó kérdés a gyermekkori olvasással kapcsolatban, az olvasmányok típusára vonatkozott. A „*Gyermekkorában milyen típusú olvasmányokat olvasott?*” kérdés esetében több választ is meg lehetett jelölni. Ebből kifolyólag mindegyik lehetőséget az összes résztvevő számához kell viszonyítani.

Ebből a kérdésből első sorban az látszik, hogy a legmagasabb számban a regények (88 fő), a mesekönyvek (73 fő) és a kötelező irodalmi regények (72 fő) állnak. Ezenfelül a válaszadók közül 48 fő választotta még az ismeretterjesztő albumok olvasását, illetve 22 fő jelölte, hogy gyermekkorában képregényt (is) olvasott.

A „*nem olvastam*” lehetőséget 4 fő választotta, viszont az „*egyéb*” kategóriában 1 fő azt írta, hogy „*Nem szerettem olvasni, gyenge voltam, lassan olvastam.*”, még egy másik válaszadó a következőt fogalmazta meg: „*Kisebb koromban (általánosban) utáltam olvasni, nem is*

³⁹ VI.) MELLÉKLET: Gyermekkori olvasási szokások – 5. kérdés (45. oldal)

*tudtam jól, a sok kötelező elvette a kedvemet, de később a nem kötelező szépirodalom meghozta a kedvem és azóta imádok olvasni.*⁴⁰

A kérdőív második része a felnőttkori olvasási szokásokkal foglalkozik, melyben az első (sorban a hetedik) kérdés: „*Milyen gyakorisággal olvas?*”. Ennél a kérdésnél a legnagyobb számban azok a válaszolók vannak, aki „*naponta*” olvasnak (43,5 % - 47 fő). A második legnagyobb számban a „*hetente*” olvasók vannak, 28 fővel (25,9 %). Érdekes, hogy ezt követően az „*évente*” olvasók következnek 17 fővel (15,7 %), majd ezt követően csak azok, akik „*havonta*” olvasnak, 13 fővel (12 %). Továbbá 3 fő válaszolta azt, hogy egyáltalán nem folytat olvasmányokat (2,8 %).

Össze hasonlítva a kérdőív első kérdésével („*Gyermekkorában olvastak Önnek a szülei?*”), teljes átfedés, sőt egy picit túlnyúlást is láthatunk (egy fővel). Az előbb említett kérdés esetében az „*Igen*” és az „*Igen, amikor alkalmuk volt rá.*” válaszok összeségében a válaszadók 80,6 % (87 fő), még ennél a kérdésnél a napi, heti és havi olvasást válaszolók összesen 88 fővel, a válaszadók 81,4 %-át adja ki. Ami az én véleményem szerint azt jelenti, hogy igen is meghatározó volt gyermekkorban, hogy a szülő(k) olvastak a gyermeknek mesét, megalapozva ezzel a későbbi olvasási kedvet.⁴¹

A nyolcadik kérdés esetében („*Az elmúlt egy évben, hány könyvet olvasott el?*”), a válaszadók 46,3 %-a, azaz 50 fő vallotta, hogy „*havonta legalább 1 könyvet (évi 10 könyv felett)*” olvasott az elmúlt évben. A „*negyedévente legalább 1 könyvet (évi 4 könyv)*” lehetőséget 34 személy választotta (31,5 %); az „*évente 1-3 könyv*” 20 fő (18,5 %). A havonta és a negyedévente elolvas egy könyvet válaszolók összesen 84 fővel, majdnem teljesen lefedik az előző hetedik kérdésben szereplő gyakorisággal kapcsolatos kérdést. Tehát, aki napi, heti vagy havi rendszerességgel olvas, az a személy képes évente minimum négy könyvet elolvasni, de jobb esetben akár havonta egyet is. De ez a mutató nem csak a gyakorisággal mutat érdekes összefüggést. A már sokszor emlegetett első kérdés („*Gyermekkorában olvastak-e Önnek a szülei?*”) felolvasó szülő száma is majdnem teljes lefedést mutat a megkérdezett személyek olvasási gyakoriságával. A szülői mese olvasás összesen 87 fő válaszolta, még a gyakorisági mutatónál (napi, heti, havi) 84 fő.

Viszont érdekes, hogy a gyakorisággal kapcsolatos hetes számú kérdésre 3 fő válaszolta, hogy soha nem olvas, ennél a kérdésnél viszont 4 fő jelölte azt, hogy egy könyvet sem

⁴⁰ VI.) MELLÉKLET: Gyermekkori olvasási szokások – 6. kérdés (46. oldal)

⁴¹ VI.) MELLÉKLET: Felnőttkori olvasási szokások – 7. kérdés (46. oldal)

olvasott el az elmúlt egy évben. Ez persze minimális eltérés, statisztikailag szinte nem is mérhető.⁴²

A „*Milyen típusú olvasmányokat folytat?*” kérdés esetében hasonló műfaji megnevezéseket vártam, mint a hatodik kérdés esetében, de nem ez történt. A válaszadók nem tértek ki a műfajokra az „egyéb” kategória esetében, helyette inkább az általános megnevezéseknél maradtak (pl. szakirodalom, verseskötetek). Ennél a kérdésnél is, (mint a hatodiknál) mindegyik lehetőséget az összes résztvevő számához kell viszonyítani.

A legmagasabb arányban a „*könyvek, regények*” lehetőséget választották (102 fő), ezt követi az „*internetes cikkek*” 84 fővel, majd az újságok (28 fő) és szorosan a nyomában a folyóiratok (26 fő) olvasása. Ezenfelül az „*egyéb*” kategória kifejtésénél megjelent a *bulvár lapok* (5 fő), *szakirodalom* (4fő), és *képregények/manga* (3 fő). Emellett 2 fő jelezte, hogy egyik típusú olvasmányt sem folytatja.⁴³

A tizedik kérdés esetében az olvasási formákra voltam kíváncsi („*Milyen formában folytatja olvasmányait?*”). Ennél a kérdésnél is több válasz lehetőséget be lehetett jelölni a négy lehetőség közül. Legnagyobb számban a hagyományos, nyomtatott formában folytatnak a felmérésben résztvevő személyek olvasási tevékenységet, összesen száz-ketten. Ezt követően az online forma (74 fő), majd a digitális forma (36 fő) következik. Online forma esetében nem csak az internetes platformokra gondoltam, hanem például a Magyar Elektronikus Könyvtárra (röviden: MEK), ahol számos könyvet illetve folyóiratot el lehet érni online formában. Digitális forma esetében pedig egyértelműen az E-könyvolvasókra gondoltam, hiszen a mai digitális korban egyre több ember nyúl a technikai eszközökhöz, amely ennél a felmérésnél is látszik hiszen a megkérdezettek 33,3 %-a választotta ezt a formát (is). Viszont, ami számomra meglepő, hogy a hangos könyveket csak 12 személy választotta. Ebből számomra az látszik, hogy a megkérdezetteim körében ez nem egy elterjedt „olvasási” forma. Továbbá az a 2 egyén, aki az előző kérdésnél is az „egyik sem” lehetőséget választotta, itt is megjelenik. Ez szintén fedésben van (egy fő eltéréssel) a hetedik kérdéssel.⁴⁴

Kíváncsi voltam, még arra is, hogy „*Melyiket részesíti előnyben: a filmet vagy a könyvet?*” a megkérdezett. Ebben az esetben a *film*, és *könyv* lehetőség mellett lehetett még a *mindkettő* választ is jelölni. A „*Mindkettő*” választ jelölték a legtöbben (59 fő), mely a meg-

⁴² VI.) MELLÉKLET: Felnőttkori olvasási szokások – 8. kérdés (46. oldal)

⁴³ VI.) MELLÉKLET: Felnőttkori olvasási szokások – 9. kérdés (47. oldal)

⁴⁴⁴⁴ VI.) MELLÉKLET: Felnőttkori olvasási szokások – 10. kérdés (47. oldal)

kérdezettek 54,6 %-át jelenti. Ezt követően elég magas arányban a „Könyv” következik 29,6 % (32 fő), majd végezetül a „Film”, melyet 17 fő választott (15,7 %).⁴⁵

A kérdőív utolsó két kérdése igazából ugyanaz a kérdés, csak itt különbséget kellett tettem a gyermekkel rendelkező illetve gyermektelen kitöltők között.

A tizenkettedik kérdést a szülőknek szölt, ebből kifolyólag a gyermektelen kitöltők tovább tudtak lépni a következő számukra feltett kérdéshez.

„Ha van gyermeke, szokott esti mesét olvasni neki/nekik?” Erre a kérdésre összesen 50 személy válaszolt. Hat lehetőség közül lehetett választani, fele *igen*, felel *nem* kimenetellel.

A megkérdezettek 92 % (46 fő) igenlő választ adott, mely a következőképpen alakul: 40 % (20 fő) „Igen, minden este.”; 28 % (14 fő) „Igen, minden lefekvéskor (délutáni elalvás előtt is).”; és 24 % (12 fő) „Igen, alkalmanként, ha van rá időm. Nincs benne rendszer.” választ választották. A válaszolók közül fenn maradón négy fő pedig a „Nem, helyette mesét nézünk.” opció választotta, mely a válaszolók 8 %-t teszi ki. Valószínűleg ők lehetnek azon válaszadók, akik nem vesznek részt olvasási tevékenységben, hiszen ez a négyes szám már többször előfordult a nemleges válaszok között.

Érdekes viszont, hogy a másik két nemleges lehetőséget („Én nem, de a párom igen.”; illetve „Nem, mert nem tartom fontosnak.”) egyik megkérdezett sem választotta.⁴⁶

A tizenharmadik, egyben utolsó kérdés, a gyermektelen válaszolóknak szölt („Ha nincs gyermeke, tervezi-e, hogy esténként mesét olvas majd neki?”), viszont itt a kitöltőknél történt egy kis kavarodás, mely a számoknál látszik. Az előző kérdésnél, mint említettem 50 kitöltő volt, ennél a kérdésnél viszont 71 fő. Ha ezeket összeadom, akkor nem a felmérésben résztvevő 108 fő számát kapom eredményként, hanem egy sokkal magasabb számot (121). Ez azt jelenti, hogy volt 13 személy, aki nem megfelelően értelmezte a kérdőív ezen részét. Ezzel sajnálatosan nem tudok a feldolgozás során javítás eszközölni, ebből kifolyólag a leadott válaszokat dolgozom fel, ennél a kérdésnél is.

Három lehetséges válasz közül lehetett választani; két igenlő és egy elutasító válasz lehetőség volt. Érdekes módon, senki nem jelölte a „Nem, mert nem tartom fontosnak.” választ. Legmagasabb számban (90,1 %) az „Igen, hiszen fontosnak tartom.” lehetőséget jelölte, még a maradék válaszadók az „Igen, de ezt majd az élet alakítja.” választ választották (9,9 %).⁴⁷

⁴⁵ VI.) MELLÉKLET: Felnőttkori olvasási szokások – 11. kérdés (47. oldal)

⁴⁶ VI.) MELLÉKLET: Felnőttkori olvasási szokások – 12. kérdés (48. oldal)

⁴⁷ VI.) MELLÉKLET: Felnőttkori olvasási szokások – 13. kérdés (48. oldal)

Összeségében elmondható, hogy a kérdőívem válaszadói pozitívan állnak az olvasás és a könyvek kérdésköréhez. Az eredményekből az látszik, hogy a megkérdezettek közül 15 főnek nem olvastak a szülei mesét gyermek korában, mely ugye az egyik legnagyobb hatással van a gyerekek életére olvasási szempontból (is), ehhez képest a kérdőív végére ez a szám leredukálódik 3-4 fő nem olvasó felnőttre. Ez számomra azt mutatja, hogy bizonyos egyéb hatásokra, akár kamaszkor után is változhat az ember hozzáállása a könyvekhez és az olvasáshoz. Persze nem feltétlenül lesz felnőttkorában könyvmoly valaki, ha gyermekként nem lett az.

III.2.) Interjúk

Az interjúkat különféle nemű, korú és végzettségű személyekkel vettem fel. Volt akivel személyesen találkoztam, de volt olyan interjúalanyom is akivel telefonon beszéltem a távolság vagy éppen az elfoglaltságok miatt.

Hasonló kérdéseket alkalmaztam, mint a kérdőív során, de ebben a formában személyesebb a végeredmény, hiszen egy interjú folyamán sokkal jobban ki lehet fejtenie az egyénnek a véleményét. Az interjú két fő részből tevődik össze, mint a kérdőív esetében. Az egyik a *gyermekkori*, még a másik a *felnőttkori olvasási szokásokkal* foglalkozik.

A személyiségi jogok védelme érdekében, az interjú alanyaim vezeték- és keresztnevének csak a kezdőbetűi fognak szerepelni, melyek a megkülönböztetésüket segítik elő.

III.2.1.) Interjú: T.A.

Első interjú alanyom: nő, 28 éves, diplomás, gyermektelen, és Budapesten lakik.

1.) Milyen volt a családjá gyermekként? Olvastak gyermekkorában Önnek a szülei?

A szüleim sokat foglalkoztak velem, és a nővéremmel. Sokat jártunk kirándulni, meg különböző gyerek programokra, például sokat jártunk bábszínházba.

A számos program mellett pedig természetesen meg volt minden estének a maga rituáléja. Az esti mosakodást követően, miután ágyba bújtunk, a szüleink (egyik nap anya, másik nap apa) felolvastak nekünk egy-egy mesét. Volt olyan időszak, hogy Grimm meséket olvastak, de volt olyan is, hogy egy kifejezetten esti meséknek szánt könyvből olvastak fel egy-egy apró történetet. Volt olyan mese is, ami több napig tartott, mert olyan hosszú volt, hogy egy estébe nem fért volna bele.

2.) Tehát minden nap olvastak, meséltek Önnek és a testvérének a szülei?

Igen. Nagyon ritkán fordul elő, hogy ki maradt volna ez az esti rutinból.

3.) *Szóval a szülei Önöknek olvastak, de mi a helyzet a szülei olvasásával? Mire emlékszik? A szülei olvastak gyermekkorában?*

Igen, mind a két szülőm rendszeresen olvasott, és mai napig olvasnak. Fiatalkorunkban külön program volt, hogy közösen elmentünk a könyvtárba édesanyánkkal.

4.) *Emlékei alapján milyen számban voltak gyermekkori otthonában könyvek?*

Oh, rengeteg könyvünk volt otthon! Számátalan ismeretterjesztő könyv, regények, verseskötetek. Bármelyik könyvet szabadon forgathattuk, nem voltunk eltiltva egyik könyvtől sem. Ami esetleg olyan tartalmú volt, azt persze a legfelső polcra rakták a szüleink, hogy ne érjük el.

5.) *Kötelező könyvekkel milyen kapcsolatban állt iskolás korában? Olvasta őket?*

Én szerettem a kötelező olvasmányokat, szóval mindegyiket olvastam. Az általános iskolában több kötelezőnk volt, mint középiskolában, de az irodalom tanárunk összeállított számunkra egy külön listát, amin az ő általa ajánlott kötetek szerepeltek. Mivel faltam a könyveket, ezeket is elolvastam plusz feladatként.

6.) *Milyen könyveket olvasott gyermekkorában? Ezek szerint a kötelező irodalmat, igen, de esetleg olvasott más könyveket is?*

Igen, természetesen. Számomra az olvasás mindig is egy fantasztikus kaland kezdete volt, és mai napig ilyen érzés, amikor egy új könyvet veszek a kezembe.

Ahogy már említettem a szüleink semmitől nem tiltottak bennünket (persze az erősen felnőtt tartalmú könyveket nem engedték olvasni, de ezek nem is kerültek a kezünkbe gyerekként.), ezért a házi könyvtárunkból sok mindent elolvashattunk. Szóval a kötelező irodalomon kívül fantasy regényeket, ifjúsági regényeket, mesekönyveket olvastam.

7.) *Most térjünk át a felnőtt olvasási szokásaira. Milyen gyakorisággal szokott olvasni? Itt természetesen a könyvekre gondolok, és nem az esetleges napi internetes böngészésre.*

Igyekszem mindennap olvasni. Van amikor nincs rá időm, de akkor mindig érzem a hiányát. Általában este elalvás előtt olvasok.

8.) *Az elmúlt évben, hány könyvet olvasott el?*

Miután az olvasás szerves részét képezi az életemnek, ezért elmondhatom, hogy általában hetente egy vagy két könyvet olvasok el. Ebből kifolyólag a tavalyi év folyamán hatvan könyvet sikerült kiolvasnom.

9.) *Milyen típusú olvasmányokat folytat? Itt olyanokra gondolok, hogy pl. regény, folyóirat, internetes cikkek stb.*

Nehéz lenne összeszedni, mert a már sokszor emlegetett regények mellett, szívesen olvasok verses köteteket, képregényeket és még újságokat is. De a munkámból kifolyólag szaklapokat is szükséges olvasnom. Szóval változatos típusú olvasmányokat folytatok.

10.) *Milyen formátumban folytatja olvasmányait? Nyomtatott vagy, digitális formában?*

Én előnyben részesítem a nyomtatott formát. Ennek meg van a maga formája, érzése, egy könyv illata, stb. De digitális formában is szoktam olvasni, főleg ha véletlenül otthon hagyom a könyvem és valahol hosszan várakozni kell. Nagy ritkán hangos könyveket is hallgatok, de ez a forma számomra még egy kicsit idegen.

11.) *Melyiket részesíti előnyben: a könyvet vagy a filmet?*

Nem tudok egyértelműen választani a kettő közül, hiszen más-más időtöltésre alkalmas a kettő. A könyvet egyedül lehet olvasni, viszont a filmnézés tökéletes baráti vagy családi program lehet. Viszont, abban az esetben, ha tudom a filmről, hogy könyves adaptáció, először igyekszem mindig a könyvet elolvasni, hogy legyen viszonyítási alapom.

12.) *A kérdés most a jövőbeni terveire vonatkozik. Amikor majd lesz gyermeke, tervezi-e, hogy esténként olvas majd neki?*

Igen, mindenképpen. Számomra fontos, hogy a szüleim által tanult mintát kövessem majd a saját gyermekeimnél is. Még említettem, hogy mennyire fontos számomra az olvasás és ezt szeretném, majd a gyermekeimnek is tovább adni.

III.2.2.) Interjú: G.F.

A második interjúalanyom férfi, 42 éves és szakmunkás végzettséggel rendelkezik. Két gyermek édesapja, házas és egy nagy városban lakik a családjával.

1.) *Milyen volt a családja gyermekként? Olvastak gyermekkorában Önnek a szülei?*

Három kisebb testvéremmel, a szüleinkkel és a nagyszüleinkkel éltünk egy háztartásban egy városhoz közeli településen. Nem nagyon fordult elő, bár volt rá példa, hogy olvastak nekünk, de inkább mesefilmeket néztünk a tesóimmal.

2.) *Be tudja határolni, hogy körül-belül milyen gyakorisággal meséltek Önnek és a testvéreinek a szülei vagy a nagyszülei? (naponta, hetente 1-2 alkalom, havonta, ritkábban, soha)*

Ha nagyon választani kell, akkor talán havonta meséltek vagy olvastak nekünk, de azt is csak akkor, ha volt rá idejük. A nagyszüleink már nagyon idősek voltak. Ők inkább régi történeteket meséltek nekünk az életükről.

3.) *Emlékei alapján a szülei olvastak a gyermekkorában?*

Nem emlékszem. Talán édesanyám, de csak akkor ha valami elkészítésében nem volt biztos, akkor olvasott bele egy szakácskönyvbe.

4.) *Emlékei alapján milyen számban voltak gyermekkori otthonában könyvek?*

Nem volt sok könyvünk. Egy-két mesekönyv, és a szüleinknél volt pár darab a hálósobájukban.

5.) *Kötelező könyvekkel milyen kapcsolatban állt iskolás korában? Olvasta őket?*

Nem, olvastam őket. Ha nagyon szükséges volt magyar órára akkor megnéztük a családdal filmen. Nem igazán kötöttek le. Többször is neki kezdtem az elolvasásuknak (pl. Gárdonyi Géza: Egri csillagok), de valahogy a könyv hosszúsága és nyelvezete miatt nem nagyon kötött le. A filmet viszont szerettem belőle.

6.) *Milyen könyveket olvasott gyermekkorában?*

Nehezemre esett az olvasás, ezért nem igazán olvastam. Ha mégis akkor talán képregényeket nézegettem, olvastam.

7.) *Most térjünk át a felnőtt olvasási szokásaira. Milyen gyakorisággal szokott olvasni? Itt természetesen a könyvekre gondolok, és nem az esetleges napi internetes böngészésre.*

Talán havonta veszek könyvet a kezembe. Ez teljesen a feleségem hatása, aki viszont csak úgy falja a könyveket.

8.) *Az elmúlt évben, hány könyvet olvasott el?*

Elmondhatom, hogy a gyerekkori olvasásomhoz képest, sokkal többet olvasok. A feleségemnek köszönhetően megtaláltam azokat a könyveket, amik engem is érdekelhetnek. Eből kifolyólag tavaly három könyvet is sikerült kiolvasnom.

9.) *Milyen típusú olvasmányokat folytat? Itt olyanokra gondolok, hogy pl. regény, folyóirat, internetes cikkek stb.*

Általában szakkönyveket olvasok, de a természettel és vadászattal foglalkozó könyveket is szívesen olvasok. Regényeket nem szoktam olvasni.

10.) *Milyen formátumban folytatja olvasmányait? Nyomtatott vagy, digitális formában?*

Azok a könyvek, amik engem érdekelnek sajnos digitális formában nincsenek megjelenve, ezért papír alapon olvasok.

11.) *Melyiket részesíti előnyben: a könyvet vagy a filmet?*

Én inkább filmet szeretek nézni.

12.) *Gyermekeinek szokott esténként olvasni?*

Nagyon ritkán érek haza altatási időben, de a feleségem minden este mesél a kicsiknek. Fontosnak tartom, még úgy is, hogy én ebben csak nagyon ritkán tudok részt venni.

III.2.3.) Interjú: T. Zs.

A harmadik megkérdezett: nő, 54 éves, diplomás. Harminc éve házasságban él, 4 gyermek édesanyja. Megyeszékhelyen lakik férjével (gyermekai már elköltöztek a szülői házból).

1.) *Milyen volt a családjá gyermekként? Olvastak gyermekkorában Önnek a szülei?*

Egyetlen gyerek voltam a családban. A szüleim sokat dolgoztak, ebből kifolyólag az iskola után sok szabadidőm volt. Sokszor éjszakába nyúlóan dolgoztak, ezért nem mindig értek haza a lefekvés időre. Viszont a nagymamám, aki vigyázott rám sokat mesélt nekem, és általában ő fektetett le aludni is.

2.) *Meg tudja mondani, hogy körül-belül milyen gyakorisággal mesélt Önnek a nagymamája?*

Minden este mesélt nekem a mamám. Általában népmeséket olvasott nekem, de volt olyan is, hogy régi történeteket mesélt az életéből.

3.) *Emlékei alapján a szülei olvastak a gyermekkorában?*

Ha akadt idejük akkor rengeteget olvastak. Általában vasárnap délután közösen időtöltés gyanánt olvastunk.

4.) *Emlékei alapján milyen számban voltak gyermekkori otthonában könyvek?*

Rengeteg könyvünk volt, mindenféle műfajban. Édesanyámnak rengeteg verses kötet volt, édesapám meg gyűjtötte a *Rejtő* regényeket.

5.) *Kötelező könyvekkel milyen kapcsolatban állt iskolás korában? Olvasta őket?*

Gyermekkoromban minden kötelező olvasmányt kiolvastam. Mint már említettem rengeteg szabadidőm volt iskola után, sokat jártam könyvtárba. A szabadidőm nagy részét olvasással töltöttem. Kitűnő tanuló voltam általános iskolában, ebből kifolyólag szükséges is volt a kötelezők olvasása, és érdekeltek is azok a történetek.

6.) *Milyen könyveket olvasott gyermekkorában?*

Sokféle könyvet olvastam. Rendszeresen jártam a városi könyvtárba. Első sorban lány-regényeket olvastam, de Jules Verne történeteit is szerettem.

7.) *Felnőtt korában hogyan alakult az olvasási szokása? Milyen gyakorisággal szokott olvasni?*

Sajnos a szemromlásom következtében nem tudok már annyit olvasni, mint régebben, mert hamar elfárad a szemem. Viszont ha lehetőségem van rá, akkor inkább olvasok, mint filmet nézek.

8.) *Az elmúlt évben, hány könyvet olvasott el?*

Hat könyvet olvastam ki a tavalyi év folyamán. Ezek többnyire történelmi regények, de volt közöttük thriller is.

9.) *Milyen típusú olvasmányokat folytat? Itt olyanokra gondolok, hogy pl. regény, folyóirat, internetes cikkek stb.*

Napi szinten olvasok az interneten, és rendszeresen olvasok szaklapokat. Könyvek terén többnyire pihenésképpen krimi, thriller illetve történelmi regény műfajú könyveket olvasok.

10.) *Milyen formátumban folytatja olvasmányait? Nyomtatott vagy, digitális formában?*

Manapság egyre kevesebb papír alapú újság jelenik meg, és egyszerűbb is az interneten felkeresni a híreket.

Érdekes, hogy amióta romlik a szemem, szívesebben olvasok az e-olvasómon, mint papír alapon. Nem csak a szememnek kényelmesebb, de könnyebb kézben tartani is, mint egy 700 oldalas könyvet. Ebből kifolyólag én már szívesebben olvasok digitálisan, mint hagyományos formában.

11.) *Melyiket részesíti előnyben: a könyvet vagy a filmet?*

Változó. Szeretek a családommal közösen filmet nézni, de ha tehetem egyedül biztosan egy könyvet választok.

12.) *Felnőtt gyermekeinek vannak már. Olvasott nekik gyermekkorukban esténként?*

Az esti rutinálé szerves részét képezte. Én is és a férjem is olvastunk a gyermekeinknek esti meséket. Egy idő után, már csak asszisztáltunk, mert az idősebb gyermekeink olvastak fel esti mesét a kisebb testvéreinek.

Nagy örömömre a gyermekeim is mesélnek az unokáimnak elalvás előtt.

III.2.4.) Interjú: K. B.

Negyedik beszélgető partnerem, egy 46 éves férfi, aki szakmunkás végzettséggel rendelkezik. Elvált, egy gyermek édesapja, új párjával egy városban élnek.

1.) Milyen volt a családja gyermekként? Olvastak gyermekkorában Önnek a szülei?

Sajnos nem volt idilli a családi helyzetem gyermekként, melyről nem is szívesen beszélek. Ebből kifolyólag nem olvastak nekem a szüleim. De ez volt a legkisebb probléma akkori-ban.

2.) Emlékei alapján a szülei olvastak a gyermekkorában?

Nem volt jellemző. Talán anyám olvasott, de nem nagyon emlékszem, hogy mit.

3.) Emlékei alapján milyen számban voltak gyermekkori otthonában könyvek?

Nem igazán volt otthon könyvük. Ami talán volt otthon azok is többnyire szakácskönyvek illetve barkácskönyvek voltak.

4.) Kötelező könyvekkel milyen kapcsolatban állt iskolás korában? Olvasta őket?

Nem olvastam a kötelezőket, ha meg volt filmesítve, akkor inkább megnéztem őket filmen. A szüleim nem erőltették az olvasásukat. Rossz tanuló voltam, nehezen ment amúgyis az olvasás.

5.) Milyen könyveket olvasott gyermekkorában?

Képregényeket olvastam többnyire, de ez abban az időben nem számított valami nagy olvasmánynak. Nem igazán kötöttek le a könyvek, inkább játszottam és bandáztam az utcán a többi gyerekekkel.

6.) Felnőtt korában változott a hozzáállása a könyvekhez? Milyen gyakorisággal szokott olvasni?

Felnőtként egyszer csak arra lettem figyelmes, hogy ha valamiről információt akarok akkor muszáj elolvasnom a hozzátartozó szakkönyvet. Ebből indulva sokat változott a hozzáállásom az olvasáshoz, és elmondhatom, hogy gyerekkoromhoz képest sokkal többször veszek könyvet a kezembe.

7.) Az elmúlt évben, hány könyvet olvasott el?

Tavaly talán, ha két könyvet olvastam, de ezek is inkább ismeretterjesztő-, szakkönyvek voltak.

8.) *Milyen típusú olvasmányokat folytat? Itt olyanokra gondolok, hogy pl. regény, folyóirat, internetes cikkek stb.*

Az interneten szoktam olvasgatni, de azt sem teszem rendszeresen. A könyvek amiket újabban olvasni szoktam általában a természethez köthető ismeretterjesztő írások.

9.) *Milyen formátumban folytatja olvasmányait? Nyomtatott vagy, digitális formában?*

Ha könyvről van szó akkor nyomtatott formában. Nem költök e-olvasóra hiszen nem nagyon tudnám kihasználni, mert keveset olvasok. Ami érdekelt azt megveszem nyomtatott formában.

10.) *Melyiket részesíti előnyben: a könyvet vagy a filmet?*

A filmet részesítem előnyben. Sokkal több filmet nézek, mint amennyi könyvet elolvasok. Számomra kényelmesebb megnézni egy filmet, mint elolvasni ugyan azt a történetet.

11.) *Gyermekeknek szokott esténként olvasni?*

Amikor nálam van a fiam, akkor igyekszem esti mesét olvasni neki. Persze előfordul, hogy helyette mesefilmet nézünk lefekvés előtt, de szeretnék a szüleim hibájából tanulni, és a gyerekeimnek megmutatni, hogy a könyv nem ördögtől való.

III.2.5.) Interjú: P. G.

Ötödik interjúalanyom, 22 éves nő. Végzettsége szerint érettségivel rendelkezik. Családiállapota egyedülálló, még nincs gyermeke. Kisebb településen lakik a szüleivel.

1.) *Milyen volt a családja gyermekkorában? Olvastak fiatalkorában Önnek a szülei?*

Egy idősebb testvérem van, akivel sok közöttünk a korkülönbség (9 év). Ha a szüleimnek nem is volt ideje, hogy olvassanak nekünk a tesómmal, úgy zártuk az estét, hogy ő olvasott fel magunknak egy-egy rövidebb történetet.

2.) *Be tudja határolni, hogy körül-belül milyen gyakorisággal meséltek Önnek a szülei?*

Igyekeztek hetente többször is mesélni nekünk, de ha ez nem jött össze, akkor a tesóm olvasott fel magunknak.

3.) *Emlékei alapján a szülei olvastak a gyermekkorában?*

Igen, de főleg édesanyám. Rengeteg könyvünk volt otthon, amiből anyu mindegyiket olvasta. Ha pihenni akart, akkor fogott egy könyvet és leült olvasni.

4.) *Emlékei alapján milyen számban voltak gyermekkori otthonában könyvek?*

Mint már említettem, nagyon sok könyvünk volt otthon. Mindenféle műfajban. Talán ha a mértékét kéne meghatároznom, talán csak a fürdőszobában nem voltak könyveink.

5.) *Kötelező könyvekkel milyen kapcsolatban állt iskolás korában? Olvasta őket?*

Olvastam a kötelezőket, de csak általános iskolában. Középiskolában, már nem is volt akkora elvárás, hogy olvassuk őket, inkább csak ajánlásnak adta fel az irodalom tanárunk.

6.) *Milyen könyveket olvasott gyermekkorában?*

Mesekönyveket, meseregényeket, majd a későbbiekben fantasy regényeket olvastam.

7.) *Most térjünk át a felnőtt olvasási szokásaira. Milyen gyakorisággal szokott olvasni? Itt természetesen a könyvekre gondolok, és nem az esetleges napi internetes böngészésre.*

Szeretek olvasni, szóval igyekszem minden nap szakítani rá az időmből. Ha más nem, akkor a buszon olvasok amíg beérek a munkahelyemre. Mindig van nálam egy könyv, mert sose tudhatom, hogy mikor van akár öt perc időm is arra, hogy olvassak.

8.) *Az elmúlt évben, hány könyvet olvasott el?*

Havonta általában négy-öt könyvet szoktam elolvasni. Teljesen változó, mert vannak olyan olvasási periódusaim, amikor simán elolvasok egy hónapban akár tíz könyvet is, de akad olyan is, hogy csak egyet. De ha meg kell határozni, akkor olyan nyolcan könyv körül olvasok egy évben. Tavaly nyolcvanöt könyvet sikerült elolvasnom.

9.) *Milyen típusú olvasmányokat folytat? Itt olyanokra gondolok, hogy pl. regény, folyóirat, internetes cikkek stb.*

Többnyire regényeket és novellákat szoktam olvasni. A műfaji olvasásom pedig eléggé megváltozott a gyermek- illetve kamaszkoromhoz képest, mert mostanában leginkább romantikus regényeket olvasok, és szinte egyáltalán nem olvasok már fantasy műfajban. Ezenfelül krimi és pszicho-thriller könyveket, valamint memoárokat szoktam olvasni.

10.) *Milyen formátumban folytatja olvasmányait? Nyomtatott vagy, digitális formában?*

Mind a két formát kedvelem. Hosszabb utazáshoz egyértelműen az e-olvasómat viszem magammal, mert kicsi helyet foglal és rengeteg könyvet eltudok rajta tárolni. Viszont szeretem a könyveket nyomtatott formában is, mert annak sokkal hangulatosabb az olvasása, arról nem beszélve, hogy örömmel tölt el, amikor végig nézek a könyvespolcomon.

11.) *Melyiket részesíti előnyben: a könyvet vagy a filmet?*

Nem tudnék választani, mert mindkettőt szeretem.

12.) *Leendő gyermekeinek fog majd a jövőben esténként olvasni?*

Jelenleg még olyan távolinak érzem a gyerekvállalás témáját, viszont úgy gondolom, ha majd eljutok odáig, akkor igen fogok mesélni.

III.2.6.) Interjú: G. J.

Utolsó beszélgetőpartnerem egy 32 éves férfi, aki végzettsége szerint érettségivel rendelkezik. Öt éve házasságban él, de még nem született meg a gyermeke (Felesége most várandós az első gyermekükkel). Feleségével városban lakik.

1.) Milyen volt a családjá gyermekként? Olvastak gyermekkorában Önnek a szülei?

Egykeként nőtem fel anyukámmal, mert édesapám fiatalon meghalt. A nagyszüleim sokat jártak hozzánk anyának segíteni. Miután többnyire ketten voltunk anyuval, sokat foglalkozott velem, és ha ideje engedte nem csak este olvasott nekem.

2.) Be tudja határolni, hogy körül-belül milyen gyakorisággal mesélt Önnek az édesanyja?

Minden este felolvasott nekem. Ez hozzátartozott az elalvásomhoz. De volt olyan is, hogy a délutáni játék folyamán is felolvasott nekem egy-egy mondókát vagy mesét.

3.) Emlékei alapján az édesanyja olvasott a gyermekkorában?

Igen. A könyvek mai napig nagyon fontosak számára. Mindig azt mondja, hogy a könyv az egyetlen olyan dolog a világon, melynek segítségével ki tudsz lépni az életedből és egy kicsit más bőrbe bújhatsz vele.

4.) Emlékei alapján milyen számban voltak gyermekkori otthonában könyvek?

Sok könyvünk volt, de leginkább könyvtárba jártunk illetve járt édesanyám.

5.) Kötelező könyvekkel milyen kapcsolatban állt iskolás korában? Olvasta őket?

Nem szerettem a kötelező olvasmányokat, mert számomra olyan távolaik és megfoghatatlanok voltak. De azért elolvastam őket, bár nem szerettem.

6.) Milyen könyveket olvasott gyermekkorában?

Képregényeket, sci-fi, horror és történelmi regényeket.

7.) Most térjünk át a felnőtt olvasási szokásaira. Milyen gyakorisággal szokott olvasni? Itt természetesen a könyvekre gondolok, és nem az esetleges napi internetes böngészésre.

Sajnos időszükében élem az életemet, ezért nem jut annyi időm az olvasásra, mint szeretném. Körül-belül havonta van lehetőségem könyvet olvasni, illetve egy könyvet szoktam hosszabb ideig olvasni.

8.) Az elmúlt évben, hány könyvet olvasott el?

A tavalyi év folyamán három könyvet olvastam el, azt is a kedvenc írómtól, Philip K. Dick-től.

9.) *Milyen típusú olvasmányokat folytat? Itt olyanokra gondolok, hogy pl. regény, folyóirat, internetes cikkek stb.*

Ha szórakozásról van szó akkor regényeket szoktam, viszont a munkámból kifolyólag sok internetes cikket és szaklapot olvasok.

10.) *Milyen formátumban folytatja olvasmányait? Nyomtatott vagy, digitális formában?*

Én szinte teljesen rátértem a digitális formára, már a könyveimet is e-formában szerzem be. Egyrészt sokkal kényelmesebb számomra ez a forma, másrészt nem foglalják a könyvek a helyet a lakásban. Persze így is akad jócskán könyvem nyomtatott formában is, de ha lehet újabb digitálisan szerzem be őket.

11.) *Melyiket részesíti előnyben: a könyvet vagy a filmet?*

Nehéz kérdés, mert mindkét formát roppant mód kedvelem. Viszont számtalanszor futottam bele, hogy egy általam kedvelt sci-fi vagy horror regényből készült film mekkora csatlódás volt számomra. De ha ezektől elrugaszkodok, akkor én mind a kettőt fontosnak tartom, csak más-más szempontból.

12.) *Gyermekeinek, majd ha megszületik, tervezi-e, hogy fog esténként olvasni?*

Természetesen. Ha én sajnálatosan nem is érnék rá, a feleségem mindenképpen fog majd olvasni. Most is előfordul, hogy hangosan olvas a magzatnak, hogy ezzel is növelje a közöttük lévő köteléket.

III.2.7.) Interjúk összegzése

A felvett interjúk során teljesen különböző háttérű személyek gyermekkori élményeibe pillanthattam be. Ahogy a kutatásaim is alátámasztották, az interjúimból is az derült ki számomra, hogy a gyermekkori mese hallgatás/olvasás hatása a későbbiekben is érződik. A könyvek szeretetét ha kicsi korban átadja a szülő vagy nagyszülő a gyermeknek, akkor nagy valószínűséggel ezen példán indul el, és maga is olvasóvá válik.

Viszont a szomorú gyermekkor, mely nehézségekkel volt tele, magában hordozza annak a lehetőségét, hogy nem fog olvasni a személy felnőttkorában. Viszont erre pozitív ellenpélda második interjú alanyom (GF) és negyedik (KB) interjúalanyom, akik esetében igaz nem jelentősen, de változott felnőttkorban az olvasáshoz való hozzáállásuk. Az interjúim közül az ő eseteiket érzem úgy, hogy ki kell, hogy emeljem.

Mind a ketten szakmunkás végzettséggel rendelkező férfiak. Végzettségük mellett életkoruk is majdnem hasonló (G.F. 42, még K.B. 46 éves), és mindkettőjüknek van már gyermeke.

G.F. több generációs családban nőtt fel, ahol a ritkán fordult elő, hogy a szülők vagy a nagyszülők meséltek neki és a testvéreinek mesét. Gyermekkori háztartásukban nem sok könyv volt, szülei nem igazán olvastak. Iskoláskorában egyáltalán nem olvasott, ha mégis akkor is csak képregényt. Ebből a kiindulási állapotból jutott el oda felnőtt korára, hogy a tavalyi év folyamán három könyvet elolvasott. Az olvasáshoz való megváltozott viszonyát egyértelműen a feleségének tulajdonítja, aki nagyon szeret olvasni és biztatta őt is, hogy olvasson. Megtalálta a számára tetsző témákat, és elmondása alapján sokkal sűrűbben fog könyvet a kezébe, mint gyerekként.

K.B. gyermekkoráról nem nagyon nyilatkozott, mert számára fájdalmas visszaemlékeznie azokra az évekre. Hasonlóan, mint G.F. családjánál, náluk sem voltak otthon könyvek, maximum csak szakács- vagy barkácskönyvek. Gyermekként szintén nem olvasott, helyette inkább a szabadban töltötte az idejét. Viszont felnőttkorában ráébredt arra, hogy a pontos szakmai információkhoz a könyvekből a legegyszerűbb hozzájutni, ebből kifolyólag elkezdett olvasni. A tavalyi év folyamán két könyvet olvasott el.

Véleményem szerint ezek hatalmas eredmények a kezdeti állapotokhoz képest mind a két férfi esetében. Saját hozzáállásuk változásával a gyermekeik olvasásához is másképpen állnak. G.F. esetében, elmondása szerint ő sajnos nem tud részt venni a gyermekei esti mesélésében, mert későn ér haza a munkahelyéről, viszont a felesége minden este mesél a gyermekeiknek, és ezt ő is nagyon fontosnak tartja. K.B. gyermeke a válás miatt az édesanyjánál került elhelyezésre, de elmondása szerint igyekszik mesélni a fiának ha nála van.

Mindegyik felvett interjúm segített, abban hogy még közelebbi, személyesebb rávilágítást kaphassak az olvasóvá nevelés kezdeti szakaszáról. Ezekből az interjúkból is látszik, hogy mennyire fontos az elsődleges szocializációs közeg, a család hatása.

IV.) Összefoglalás

Dolgozatom abból a felvetésből indult ki, hogy kisgyermekkorban a szülők által mesélt mesék befolyásoló tényezőként jelennek meg a későbbi olvasóvá válás folyamatában. Kutatásaim során ez a megállapítás megerősítést nyert, továbbá újabb ismeretekkel lettem gazdagabb a szülők szerepeit, módszereit illetően. Továbbá a másik két fontos szereplő (pedagógusok, könyvtárak) szerepköreit is megismerhettem ebben a folyamatban.

Kutatásaim során a felvetett kérdéseimre pozitív irányú válaszokat szereztem, mellyel bővült a tudásom eme témát érintően.

A szakirodalmak feldolgozásakor újra és újra visszatérő elem volt, hogy a meséknek kiemelkedő jelentősége van a gyerekek életében. A korai mese élmények hatására számos területet érintve mutatkozik fejlődés, többek között a gondolkodásuk, képzeletük és a szókincsük is fejlődik a mesék segítségével. Személyiségfejlődésük szempontjából is pozitívan hathatnak a mesék, hiszen segítségükkel számos élethelyzetet megismerhetnek, beleélhetik magukat, amelyekre a mesék feloldozásként általában a legjobb megoldás kínálják (például egymás segítése).

„Fejlesztéssel, foglalkozással, játékkal a gyermeket az olvasás felé lehet terelni?” kérdésre a válasz egyértelműen igen. A kutatásaim során a könyvtárak kibővült szolgáltatásainál figyelhető meg, hogy az óvodáskorú és náluk kisebb gyermekek esetében az adott foglalkozások milyen pozitív hatással vannak a gyermekek könyvek felé terelésében.

Az olvasóvá nevelés folyamatában nem csak a szülők szerepe elengedhetetlen, hanem a pedagógusok és a könyvtárak szerepe is rendkívül fontos. A pedagógusi és könyvtári szintek szerepének megismerése is meggyőzőtt arról, hogy az olvasóvá nevelés egy komplex, három pilléren (szülő, pedagógus, könyvtár) álló folyamat, melynek mindhárom részt vevője fontos szerepet lát el. A pedagógusi illetve könyvtári szolgáltatásoknak reflektálniuk kell a mai világ, digitális gyermekeire, és a megváltozott, felgyorsult világra. Viszont a szerzők mindig visszatértek és kihangsúlyozták a szülői hozzáállás kiemelt fontosságát, mely szintén nem vitatható.

A mesék nagyon fontosak, viszont nem lehet szó nélkül elmenni amellett, hogy később, mikor már az olvasás képessége a gyermek birtokában van, nem mindegy, hogy milyen típusú irodalmat olvas. Napjainkban számos remek gyerek- és ifjúsági regény található a piacon, mely tökéletes kiegészítése lehet az iskolai közös (régemmi megfogalmazásban kötelező) olvasmány listáknak. Ezen könyvek a gyerekek érdeklődési köreit szélesen lefedik, nyelvezetük

sokkal könnyebb, mint a klasszikus irodalomnak, ebből kifolyólag a gyerekek szívesebben olvashatják őket.

Önálló kutatásomban, melyet kérdőív illetve interjú formájában végeztem, elsősorban arra voltam kíváncsi, hogy változhat-e a gyermekkori olvasáshoz képest a felnőttkori olvasási szokás. Sajnálatosan a kérdőív elemzése során arra a megállapításra kellett rájönnöm, hogy ha gyermekként, főleg a szülői közegben nem olvastak a gyermeknek, akkor ez magától nem fog felnőttkorára megváltozni. Ezzel szemben, a személyes interjúk során két válaszadóm is volt, aki felnőttként többet olvas, mint gyerekként. Ebből arra a következtetésre jutottam, hogy lehetséges a felnőttkori olvasási szokások megváltozása, de sajnálatosan ha az alapok hiányoznak, akkor ennek valószínűsége csekély. Ahhoz, hogy felnőttként megváltozzon valaki hozzáállása a könyvekhez és magához az olvasáshoz, egy az életében újonnan belépő, későbbiekben fontos személy tud esetlegesen hatni rá (pl. feleség) vagy a saját felismerése, hogy bizonyos információkat csak is a könyvekből tud elsajátítani.

Hasznos tapasztalatokkal lettem gazdagabb a kérdőív elemzés, és az interjúk készítése során is. Számomra meglepő volt az interjúk kapcsán, hogy a válaszadóim mennyire nincsenek tudatában annak, hogy a mese olvasás vagy éppen annak hiánya, milyen mély nyomot hagyott az életükben. Válaszoltak a kérdéseimre, de érezhetően nem láttak összefüggést a gyermekkori mese hallgatás és az utána következő olvasási szokásaik között.

Roppant izgalmas az olvasóvá nevelés kutatási témája, számtalan lehetőséget hordoz magában. Számomra ezek közül mégis a könyvtárak által hordozott lehetőségek a legkecsegtőbbek. Izgalmas jövőbeli kutatási feladatnak találok, a könyvtárak digitalizációjával és egyéb olvasó központú foglalkozásaival való foglalkozást. Érdekelne, hogyan lehetne még inkább érdekessé tenni a fiataloknak a könyvtárakat, mivel lehetne őket még inkább bevonítani oda.

Összegezve gondolataimat, kérdéseimre pozitív és mélységes válaszokat kaptam, melyeket a későbbiekben is feltudok majd használni munkám során.

V.) Felhasznált irodalom

Nyomtatásban megjelent irodalmak

Fenyő D. György (szerk.): Kiből lesz az olvasó? (Ötletek, módszerek szülőknek, pedagógusoknak). Budapest: Animus, 2006. 148 p.

Gombos Péter: Dobj el mindent... és olvas! (Esszék olvasáspedagógiáról, gyermek- és ifjúsági irodalomról). Budapest: Pont, 2013. 126 p.

Gombos Péter (szerk.): Kié az olvasás? (Tanulmányok az olvasóvá nevelésről). Budapest: Magyar Olvasástársaság, 2014. 128 p.

Kádár Annamária – Kerekes Valéria: Mesepszichológia a gyakorlatban (Az önbecsülés és a küzdőképesség megalapozása gyermekkorban). Budapest: Kulcslyuk, 2017. 354 p.

Kádár Annamária: Mesepszichológia (Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban). Budapest: Kulcslyuk, 2013. 376 p.

Kádár Annamária: Mesepszichológia 2. (Útravaló kényes nevelési helyzetekhez). Budapest: Kulcslyuk, 2014. 368 p.

Pompör Zoltán (szerk.): Így mesélj, hogy olvasson (12 fejezet gyakorlati tanácsokkal az olvasóvá neveléshez). Budapest: Móra, 2019. 134 p.

Szávai Ilona (szerk.): Mint a mesében? (Tanulmányok a mese fontosságáról). Budapest: Pont, 2009. 112 p.

Szávai Ilona (szerk.): Olvasni jó! (Tanulmányok az olvasás fontosságáról). Budapest: Pont, 2010. 112 p.

Interneten található irodalmak

Husztai Ágnes: A könyvtárak szerepe az olvasóvá nevelés megalapozásában. Pedagógiai folyóirat, Könyv és nevelés. 2018/3

<https://folyoiratok.oh.gov.hu/konyv-es-nevelés/a-könyvtárak-szerepe-az-olvasóvá-nevelés-megalapozásában>

Mihály Ildikó: Az olvasóvá nevelés és az iskolai könyvtárak. Pedagógiai folyóirat, Új pedagógiai szemle, Világtükör, 2006/11

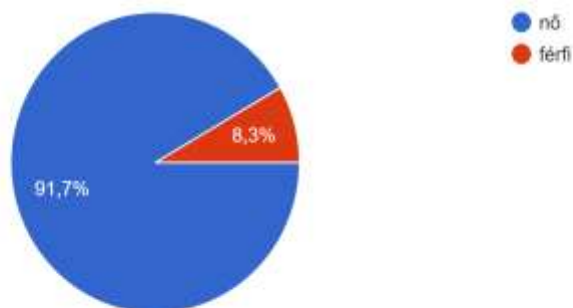
<https://folyoiratok.oh.gov.hu/új-pedagógiai-szemle/az-olvasóvá-nevelés-es-az-iskolai-könyvtárak>

VI.) Melléklet

31. hivatkozás - Kérdőív Általános adatok – Neme

Neme:

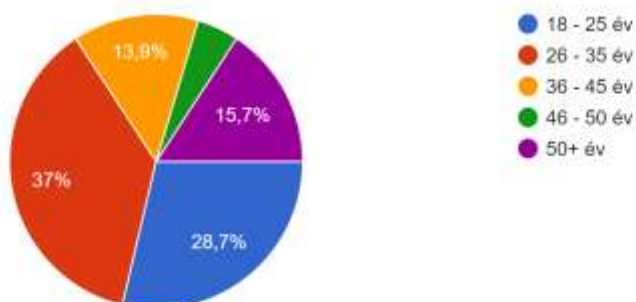
108 válasz



32. hivatkozás - Kérdőív Általános adatok – Életkora

Életkora:

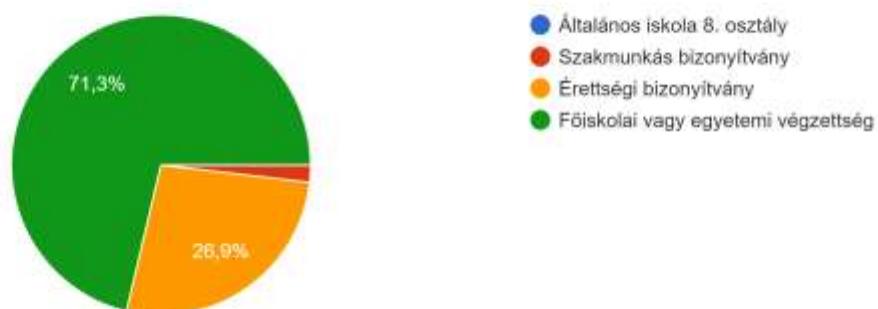
108 válasz



33. hivatkozás - Kérdőív Általános adatok – Legmagasabb iskolai végzettsége

Legmagasabb iskolai végzettsége:

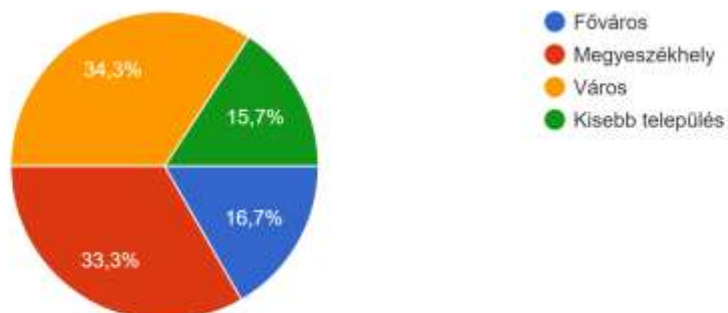
108 válasz



34. hivatkozás - Kérdőív Általános adatok –Lakóhelye

Lakóhelye:

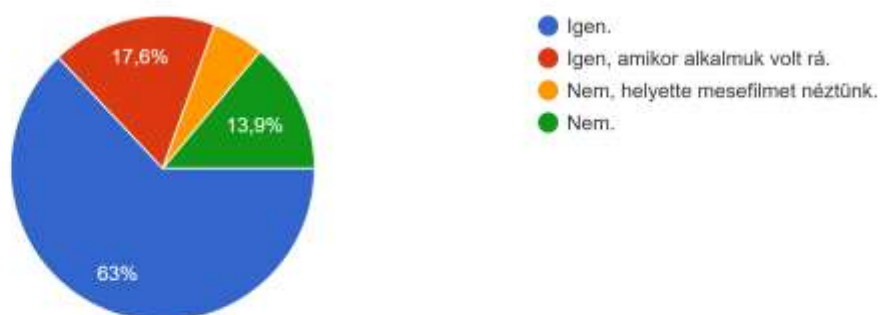
108 válasz



35. hivatkozás - Gyermekkorai olvasási szokások – 1. kérdés

1.) Gyermekkorában olvastak-e Önnek a szülei?

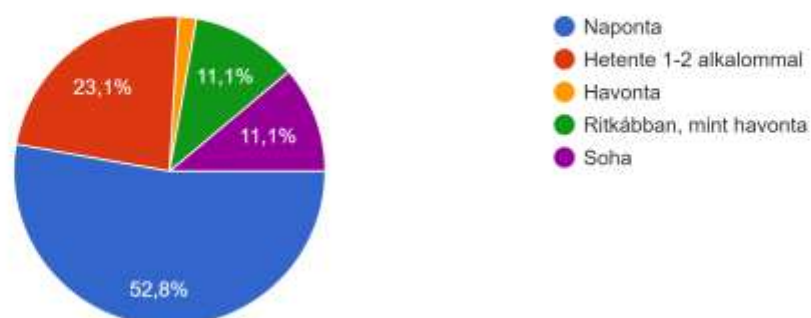
108 válasz



36. hivatkozás - Gyermekkorai olvasási szokások – 2. kérdés

2.) Milyen gyakran meséltek/olvastak mesét Önnek a szülei?

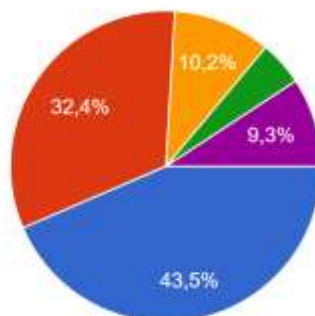
108 válasz



37. hivatkozás - Gyermekkori olvasási szokások – 3. kérdés

3.) Emlékei alapján a szülei olvastak gyermekkorában?

108 válasz

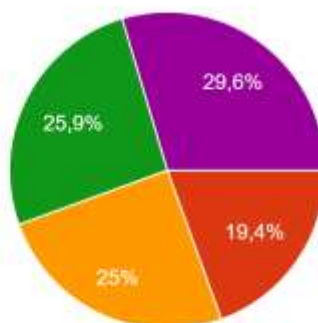


- Igen, mind a két szülőm rendszeresen olvasott, illetve ma is olvas.
- Igen, de csak édesanyám.
- Igen, de csak édesapám.
- Igen, de csak szakácskönyvet/ barkácskönyvet/kerttel foglalkozó stb. könyvet.
- Nem, egyik sem olvasott.

38. hivatkozás - Gyermekkori olvasási szokások – 4. kérdés

4.) Emlékei alapján, milyen számban voltak a gyermekkori háztartásukban könyvek?

108 válasz

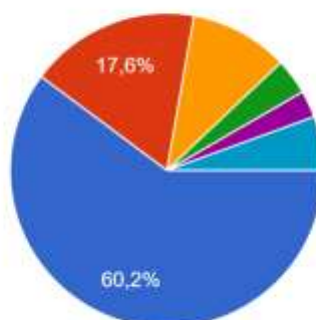


- Nem emlékszem, hogy lett volna könyv a szülői házban. (0)
- 1 - 50 könyv között (kb. egy polc mennyiség)
- 51 - 100 könyv között (kb. egy könyves szekrény mennyiség)
- 101 - 300 könyv között (kb. egy szobányi mennyiség)
- Rengeteg könyvünk volt otthon (300 felett - több szobányi mennyiség)

39. hivatkozás - Gyermekkori olvasási szokások – 5. kérdés

5.) Kötelező olvasmányok: Iskolás éveiben elolvasta a kötelező irodalmakat?

108 válasz

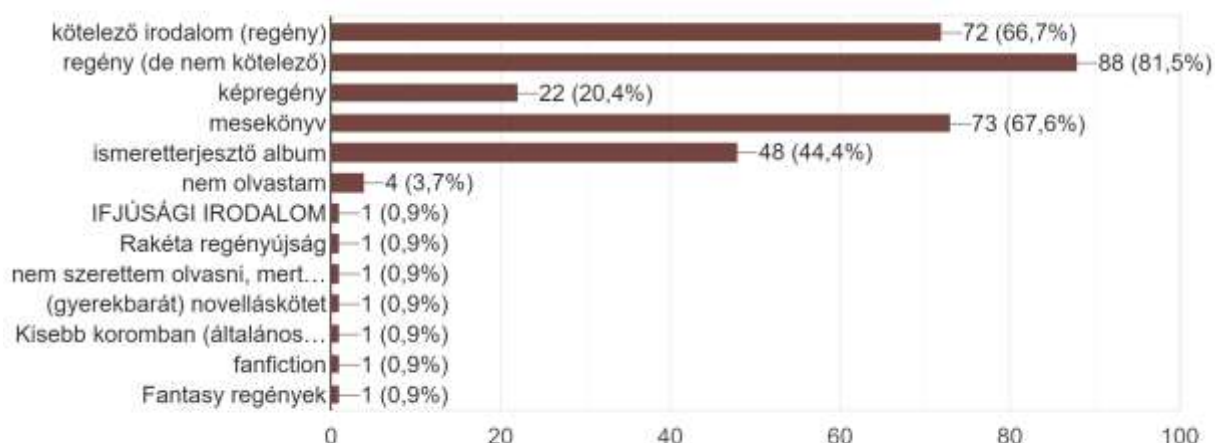


- Igen, általános iskolában és középiskolában is.
- Igen, de csak általános iskolában.
- Nem, nem olvastam el őket, csak a rövidített változatukat.
- Nem, de megnéztem a filmes változatukat.
- Nem, de felnőttként pótolom/pótolom eme hiányosságomat.
- Nem

40. hivatkozás - Gyermekkorai olvasási szokások – 6. kérdés

6.) Gyermekkorában milyen típusú olvasmányokat olvasott? (több válasz is megjelölhető)

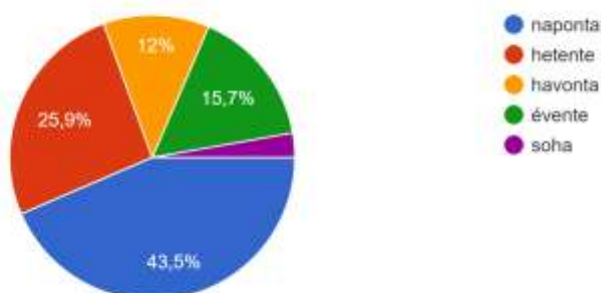
108 válasz



41. hivatkozás - Felnőttkori olvasási szokások – 7. kérdés

7.) Milyen gyakorisággal olvas?

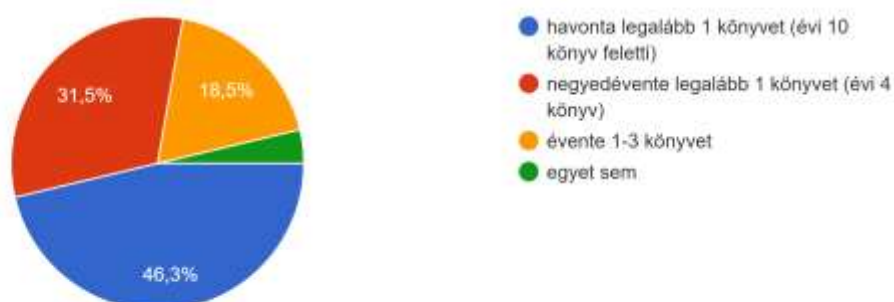
108 válasz



42. hivatkozás - Felnőttkori olvasási szokások – 8. kérdés

8.) Az elmúlt 1 évben, hány könyvet olvasott el?

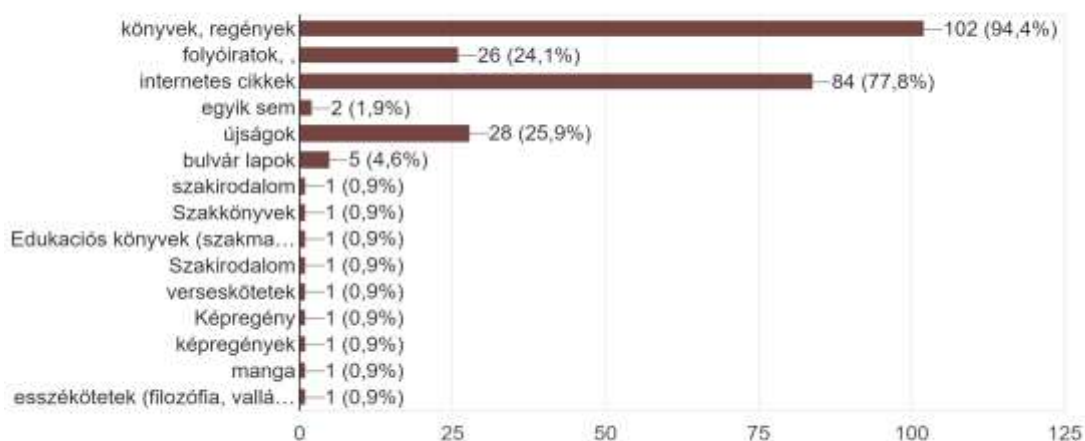
108 válasz



43. hivatkozás - Felnőttkori olvasási szokások – 9. kérdés

9.) Milyen típusú olvasmányokat folytat?

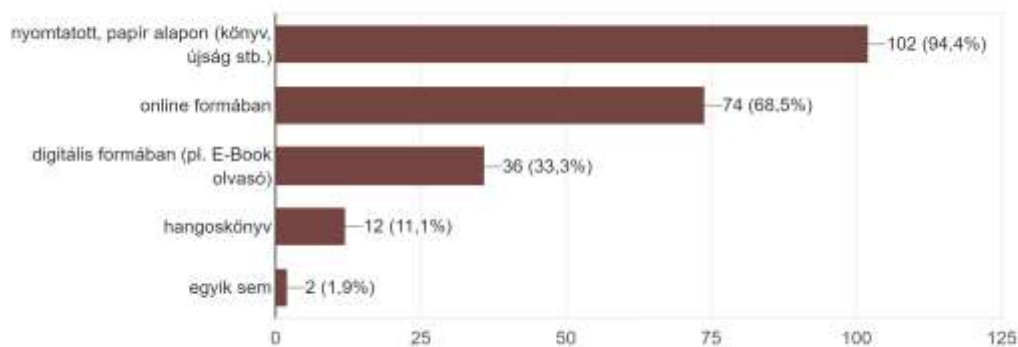
108 válasz



44. hivatkozás - Felnőttkori olvasási szokások – 10. kérdés

10.) Milyen formában folytatja olvasmányait? (több válasz is megjelölhető)

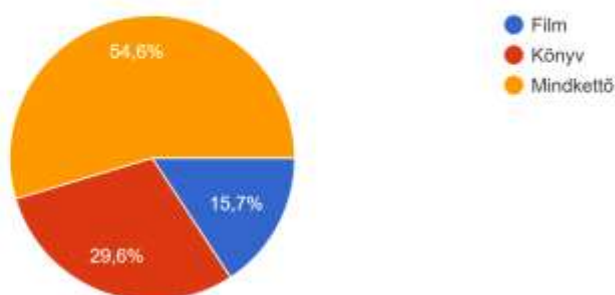
108 válasz



45. hivatkozás - Felnőttkori olvasási szokások – 11. kérdés

11.) Melyiket részesíti előnyben: a filmet vagy a könyvet?

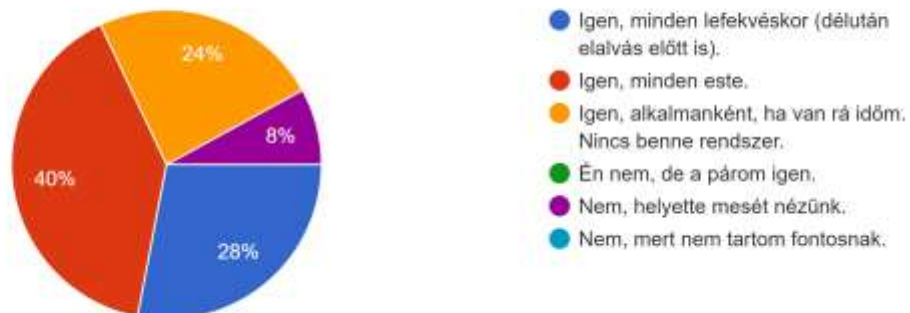
108 válasz



46. hivatkozás - Felnőttkori olvasási szokások – 12. kérdés

12.) Ha van gyermeke, szokott esti mesét olvasni neki/nekik?

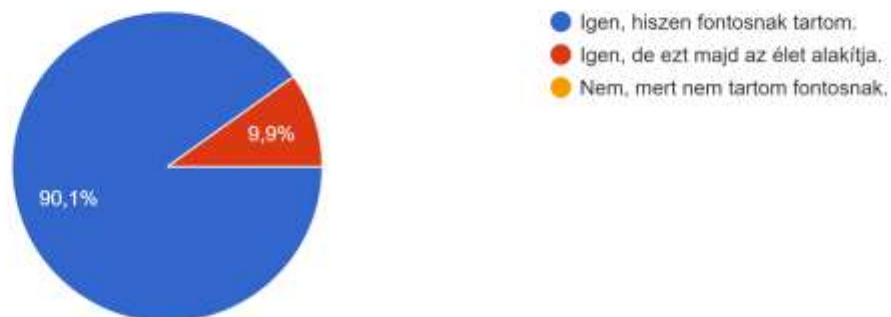
50 válasz



47. hivatkozás - Felnőttkori olvasási szokások – 13. kérdés

13.) Ha nincs még gyermeke, tervezi-e, hogy esténként mesét olvas majd neki?

71 válasz



VII.) Függelék - Nyilatkozatok

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Kumli-Györök Zsuzsanna
A Hallgató Neptun kódja: FBOWAS
A dolgozat címe: Olvasóvá nevelés módszerei különböző szintereken
A megjelenés éve: 2023.
A konzulens tanszék neve: Gyógypedagógiai Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: Kaposvár, 2023. 04. 28.


Hallgató aláírása

NYILATKOZAT

Kumli-Györök Zsuzsanna (Neptun kód: FBOWAS) konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: Kaposvár, 2023.04.28.



Belső konzulens